

Sexuální výchova z pohledu žáků prvních ročníků středních škol v Přerově

Bc. Hana Suchánková

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Hana Suchánková**
Osobní číslo: **H11424**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sexuální výchova z pohledu žáků prvních ročníků
středních škol v Přerově**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sexuální výchovy a jejího ukotvení
v rámci českého kurikula.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BŮŽEK, Antonín a Jan MICHALÍK. Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0054-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANIŠ, Kamil. Učební text k problematice rodinné a sexuální výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-898-7.

JANIŠ, Kamil a Dagmar MARKOVÁ. Příspěvek k základům sexuální výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-741-621-1.

SVATOŠ, Tomáš, ed. Rodinná a sexuální výchova: problémy, akcenty, souvislosti: sborník příspěvků z 5. celostátní konference k aktuálním otázkám rodinné výchovy, Hradec Králové 17.4.2002. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002. ISBN 80-741-317-4.

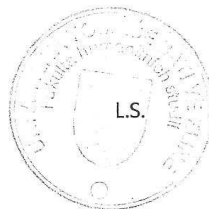
Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 4. 2013

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Hlavním tématem diplomové práce je sexuální výchova na základních školách. Hlavním cílem je analyzovat postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na vybraných proměnných. Dílčím cílem je zjistit, zda považují za nutné se sexuální výchově věnovat v samostatném předmětu, a dále zjistit, jaké jsou postoje žáků k sexuální výchově. Diplomová práce definuje, co je cílem a obsahem sexuální výchovy na základních školách, a metody a podmínky nezbytné k dosažení stanoveného cíle. Zabývá se osobností pedagoga sexuální výchovy a zmiňuje důvody proč učit, či neučit, sexuální výchovu na základních školách.

Klíčová slova:

Sexuální výchova, základní škola, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu.

ABSTRACT

Sex education at elementary schools is the main topic of this thesis. The main aim of this work is an analysis of pupils' approach towards sex education in relation to the selected variables; the subsidiary aim is to find out whether the pupils deem sex education as a necessary self-standing teaching subject and thereafter to find out what are the pupils' attitudes towards sex education. The thesis defines the aim and content of sex education at elementary schools, the methods and the requirements essential to achieving the aim. The personality of the teacher of sex education as well as reasons for and against teaching the subject at elementary schools is dealt with here.

Keywords:

Sex education, elementary school, Ministry of Education, Primary Education Framework Programme, Planned Parenthood and Sex Education Association.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

I	TEORETICKÁ ČÁST	12
1	SEXUÁLNÍ VÝCHOVA.....	13
1.1	ČLENĚNÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY	13
1.2	OBSAH SEXUÁLNÍ VÝCHOVY	15
1.2.1	Historie sexuální výchovy na území České republiky.....	16
1.2.2	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	18
1.3	CÍLE SEXUÁLNÍ VÝCHOVY	20
1.4	METODY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY.....	21
1.5	MOTIVY K ZAVEDENÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY DO ŠKOL	23
1.6	ZÁSADY VÝUKY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY	24
1.7	OSOBNOST PEDAGOGA V SEXUÁLNÍ VÝCHOVĚ	28
2	ZAVEDENÍ CÍLENÉ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY JAKO SAMOSTATNÉHO PŘEDMĚTU	31
2.1	DOPORUČENÍ MŠMT K REALIZACI SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	31
2.2	SEXUÁLNÍ VÝCHOVA – VYBRANÁ TÉMATA	32
2.3	REAKCE NA REALIZACI SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.....	33
2.4	DŮVODY, PROČ NEUČIT SEXUÁLNÍ VÝCHOVU	34
2.5	DŮVODY, PROČ JE DŮLEŽITÉ SE SEXUÁLNÍ VÝCHOVOU NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE ZABÝVAT.....	35
II	PRAKTICKÁ ČÁST	38
3	METODOLOGIE VÝZKUMU.....	39
3.1	VÝZKUMNÉ OTÁZKY A STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	39
3.2	VÝZKUMNÝ SOUBOR, ZPŮSOB VÝBĚRU.....	41
3.3	ADMINISTRACE DOTAZNÍKŮ	43
3.4	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	44
3.5	NORMÁLNÍ ROZDĚLENÍ	44
3.6	ROZBOR VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	46
3.7	POSTOJE ŽÁKŮ K SEXUÁLNÍ VÝCHOVĚ – VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ ZAZNAMENANÝCH NA ŠKÁLE LIKERTOVA TYPU.....	52
3.8	SHRNUTÍ VÝZKUMU	65
	ZÁVĚR	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	68
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	73
	SEZNAM TABULEK.....	75

SEZNAM GRAFŮ	76
SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Na jaře roku 2010 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky publikaci - příručku s názvem *Sexuální výchova – vybraná témata (Výchova ke zdraví, příručka pro učitele)* a zároveň i Doporučení k realizaci sexuální výchovy v základních školách. Tyto následně vyvolaly bouřlivé diskuze o relevanci příručky a kategorický odpor rodičů, občanských sdružení, nevládních organizací, církve i odborníků. V podstatě je to další krok ve snaze zavést sexuální výchovu na školách jako samostatný předmět. V současnosti je sexuální výchova, potažmo výchova k sexuálnímu zdraví, vyučována jako součást několika již zavedených a schválených předmětů. Na prvním stupni základních škol je probírána v rámci předmětů Prvouka a Přírodověda, na druhém stupni figuruje jako součást Rodinné výchovy, Biologie člověka a Občanské výchovy. Otázka sexuální výchovy na základních školách je ve své podstatě tématem sociální pedagogiky, která je mimo jiné vymezena jako pedagogika zkoumající otázky výchovy člověka, a tedy i otázky, zda sexuální výchova na základní školy patří či nikoliv.

S odkazem na výše uvedený odstavec, se přirozeně nabízejí dvě varianty - ponechat stávající systém, a tedy vyučovat sexuální výchovu jako součást jiných předmětů, nebo ji zavést jako předmět samostatný? Je nasnadě, že obě z těchto nabízených řešení mají řadu odpůrců i zastánců, a jsou předmětem vášnivých a neutuchajících diskuzí na všech stranách fronty.

Jaký je tedy postoj těch, kterých se to týká nejvíce - samotných žáků? Jak oni sami vnímají stávající a nabízené varianty?

Cílem této diplomové práce je analyzovat postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na vybraných proměnných. Dílčím cílem je zjistit, zda považují za nutné, se sexuální výchově věnovat v samostatném předmětu, a dále také zjistit, jaké jsou postoje žáků k sexuální výchově.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části - na část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část úzce specifikuje a vymezuje koncept sexuální výchovy. V první kapitole se zabýváme samotným pojmem sexuální výchova. Co se tímto souslovím rozumí, jak se sexuální výchova člení, jaká je její náplň, obsah, cíle, metody a principy. Dále uvádíme motivy potřebné pro zavádění sexuální výchovy do škol, které vycházejí z historie sexuální výchovy na území České republiky, a zmiňujeme i ty současné. Jasně jsme také zformulovali principy, jenž je nezbytné při výuce dodržovat. Sexuální výchova je zařazena do systému

pedagogických věd, a taky jsme neopomněli zmínit i požadavky, které jsou kladeny na osobu pedagoga sexuální výchovy.

Druhá kapitola teoretické části nazvaná Zavedení cílené sexuální výchovy jako samostatného předmětu, je postavena na Doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k realizaci sexuální výchovy na základních školách, a také na publikaci Sexuální výchova – vybraná témata, která vyvolala diskuzi o relevanci Doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a zmíněné publikaci. V diplomové práci předkládáme reakce na implementaci sexuální výchovy na základních školách, a důvody, které zazněly v diskuzi na dané téma. Uvádíme důvody, proč by bylo dobré neučit sexuální výchovu vůbec a ponechat vzdělání v této oblasti na rodičích, i důvody opačné - tedy proč je nutné sexuální výchovu zahrnout do školních osnov.

Praktickou část práce jsme zaměřili na zjišťování postojů žáků k sexuální výchově v závislosti na vybraných proměnných, a zda vůbec považují za nutné, věnovat se sexuální výchově v samostatném, specializovaném předmětu. Diplomovou práci jsme zakončili kapitolou o užitečnosti provedeného výzkumu a jeho možným využitím v praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA

Bylo by mylné se na sexuální výchovu dívat jen jako na předmět výuky na školách. Sexuální výchova je totiž procesem celoživotním a můžeme ji vnímat z mnoha různých úhlů. Ať už jako výchovu ke zdravému životnímu stylu či k sexuální kultuře. Můžeme ji ovšem brát také jako studnici vědomostí připravenou odpovědět na to, jak se svou sexualitou nakládat. Světová zdravotnická organizace (WHO) charakterizuje sexuální výchovu takto: „Podstatu a cíle sexuální výchovy tvoří vše, co přispívá k výchově celistvé osobnosti, schopné poznávat a chápat sociální, mravní psychologické a fyziologické zvláštnosti jedinců podle pohlaví, a díky tomu zformovat optimální mezilidské vztahy s lidmi svého i opačného pohlaví.” (Uzel, 1996, s. 62). Na sexuální výchovu lze také pohlížet jako na vědecky koncipovanou disciplínu, která se zabývá rozvojem a kultivací vrozené lidské dispozice pro osobní život subjektu (Täubner, 2003, s. 166). Chápeme ji jako předávání znalostí o anatomii, fyziologii, psychologii a etice sexuality, čímž si osobnost tvoří vlastní hodnotový systém a na něm závisí další vývoj osobnosti (Rašková, 2008, s. 19).

Sexuální výchova kultivuje a spoluutváří osobnost jedince, jeho sexuální chování, především v **širším a užším slova smyslu**. Vytváří vědomosti a postoje k sexualitě samotné. Sexuální chování v užším slova smyslu přímo souvisí s reprodukčním chováním a sexualitou. Spadá sem problematika masturbace, pohlavního styku, početí a zrození a zahrnuje i sexuální deviace apod. Sexuální chování v širším slova smyslu je chování, které je odvozeno od sexuálního chování v užším slova smyslu. Jsou to naše reakce v oblasti mezilidských vztahů, vzájemné komunikace, tvorby mravních hodnot a norem, je základem pro život v partnerství, manželství. Výrazně ovlivňuje zejména rodičovství. (Täubner, 2003, s. 166)

Se sexuální výchovou jako předmětem se poprvé osobnost setkává na základní škole, ale základní poznatky a poučení si většinou žák přináší již ze své rodiny, od svých nejbližších. S jistými poznatky o sexuální výchově tedy do školy již přichází, nebo by alespoň měl. Je tedy vhodné sexuální výchovu v další části práce rozčlenit.

1.1 Členění sexuální výchovy

Dle Matějčka (2007, s. 90 - 93) rozlišujeme v sexuální výchově tři oblasti. Jedná se o **vztah, vzor a poučení**.

Výchova **vztahu** znamená vytváření citového vztahu k druhým lidem. Tato výchova začíná soužitím matky s plodem v době těhotenství, a dále pokračuje v kojeneckém a batolecím věku. To, jakým způsobem se rodiče k dítěti chovají, jestli dostačujícím způsobem poskytují dítěti pocit jistoty a bezpečí, následně ovlivňuje to, jaké bude mít jednou dítě vztahy k druhým lidem – přátelské, milenecké, manželské, rodičovské. V oblasti **vzoru** rodiče vychovávají svým příkladem. Dítě přirozeně a bez vnucování přijímá modely chování svých rodičů. To, jak se k sobě navzájem chovají, jak vyjadřují svou mužskou a ženskou roli, jak dávají najevo vzájemnou sexuální přitažlivost. V oblasti **vztahu a vzoru** je prováděna prvotní sexuální výchova, i když si toho nejsme vůbec vědomi. Vztahem a vzorem je vybudována základna pro oblast třetí, pro **poučení**. Oblast vztahu a vzoru je výlučně záležitostí rodiny, poučení je úkolem školy, kde dochází k systematickému vzdělávání, předávání poznatků, vyučování. Poučení je rovinou vědomostí, informací, znalostí, technik a praktik. (Matějček, 2007, s. 90-93)

Ovšem existují různé pohledy na poučení v rámci sexuální výchovy spočívající v odlišném pohledu na obsah sexuální výchovy. Každý z těchto pohledů ji vykládá jinak.

Hovoříme o **pohledu tradicionalistickém a progresivním**. Tradicionalisté vidí sexuální výchovu jako výchovu ke kontrole sexuálního pudu, zatímco progresivní přístup klade důraz na informovanost v oblasti rozdílnosti pohlaví, vlastní sebereflexe a utváření si vlastního morálního kodexu. (Janiš, 2002, s. 83) Z těchto dvou pohledů pak vycházejí různá pojetí sexuální výchovy. Jednotlivé evropské země preferují různé typy pojetí sexuální výchovy. Jedná se o **populační výchovu** (zaměřuje se na reprodukci lidské společnosti, a činí ji odpovědnou za demografickou explozi, přičemž preferuje používání antikoncepce); **sexuální výchovu ve vlastním smyslu slova** (pojímá sexuální výchovu jako přípravu na sexuální život v nejširším slova smyslu, obsahem jsou i psychologické, psychosexuální a sociální návaznosti, mluvíme o ní jako o švédském modelu); **výchovu k mezilidským vztahům a komunikaci** (preferuje humánnější přístup ve vztazích k příslušníkům opačného pohlaví, je charakteristická pro Dánsko, Finsko, Velkou Británii); **rodinnou výchovu** (je zaměřena na budoucí soužití v páru, utváření rodiny a výchovu dětí, uplatňuje se především v Itálii, Portugalsku, Francii a Turecku). Ve většině evropských zemí se ovšem jedná o smíšený typ přístupu. (Kozakiewicz, 1970 cit. podle Uzel, 1996, s. 62 – 64)

1.2 Obsah sexuální výchovy

Obsah sexuální výchovy velice úzce souvisí s postavením sexuální výchovy v systému pedagogických věd. Samostatný vědní obor, který se zabývá sexuální výchovou, je sexuální pedagogika, která je teoretickou vědeckou pedagogickou disciplínou, jejímž předmětem bádání je sexuální výchova. Sexuální výchova ovšem svým zaměřením zasahuje i do sociální pedagogiky, jež je povahy transdisciplinární. Sociální pedagogika totiž kumuluje a následně aplikuje poznatky z různých pedagogických a sociálních oborů. (Kaliba, 2009, s. 41) „Poměr sexuální pedagogiky a sexuální výchovy je obdobný poměru pedagogiky a výchovy, je to poměr praxe a teorie.” (Täubner, 2003, s. 166) V určitém směru je sexuální výchova omezená svým zaměřením pouze na jedince dětské populace (Janiš a Marková, 2007, s. 15). Platí, že sexuální výchova svým zaměřením spadá do oblasti psychologie, sociologie, fyziologie, částečně se zabývá i religionistikou.

Velice obecně z teoretického pohledu můžeme obsah sexuální výchovy chápat jako vědomosti, postoje, dovednosti, návyky a chování vztahující se k sexuální výchově (Täubner, 2003, s. 170). Mnohem osobitější přístup k náplni sexuální výchovy předkládá Šulová (1998, s. 52 – 57), která přistoupila ke klasifikaci přístupu a k samotnému obsahu tak, že jej rozdělila do tří přístupů, kdy se jedná o **medicínsko – sexuologický přístup** (zahrnuje otázky formování osobnosti, názorovou orientaci, motivaci k zodpovědnému sexuálnímu chování); **pedagogický přístup** (jde o předávání informací, které jsou spojené se souvislostí mezi zdravím jedince, komunity i Země, jako celku); **psychologický přístup** (informace ze sexuální výchovy začleňuje do široké psychologické problematiky vývoje osobnosti, partnerských vztahů, rodičovství a rodiny, dětem je adekvátně jejich věku simulována situace v praxi).

Pojetí o obsahu sexuální výchovy definuje i Janiš (2012, s. 42), který se opírá o tzv. Minnesotskou tezi (rukověť). Jde o významný, ovšem pozapomenutý dokument, který pokrývá širokou škálu oblastí sexuální výchovy. Vystihuje pojem **člověk** z pohledu biologického, zahrnuje **vztahy mezi lidmi**, přičemž nabízí sociologický pohled na problematiku etiky a morální zásady definující **osobní dovednosti**. Termíny sexuality v průběhu života jsou zahrnuty v oblasti **sexuální chování**. Oblast **sexuální zdraví** se zabývá ochranou před pohlavními nemocemi, antikoncepcí i sociálně patologickými jevy, včetně syndromu CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, a syndromu CSA – syndrom ne-

vhodného vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, aktivitě nebo chování. Poslední oblastí uvedené v Minnesotské tezi je **sex a kultura** - zahrnuje pohled na sexualitu z různých aspektů, ať už ve vztahu k náboženství, ke společenským normám a hodnotám či z hlediska legislativy. Celý projekt však slouží pouze jako doporučení, jež se týká obsahu sexuální výchovy, a může být pomocí pro pedagogy, kteří jej aplikují v praxi při výuce. (Janiš, 2012, s. 42 – 43)

Všechny položky uvedené v tzv. Minnesotské tezi souvisejí se sexuální výchovou, a dá se říci, že se prolínají všemi předměty vyučovanými na základní škole. Je tedy na každé škole, a na každém vyučujícím, jak se k výuce jednotlivých problémů postaví, zda je do výuky zahrne, či zda se jim raději vyhne. Záleží na přístupu, hodnotách a kvalifikaci každého učitele, jak se rozhodne. Tématu osobnosti pedagoga v sexuální výchově bude věnována samostatná kapitola.

Podrobněji obsah sexuální výchovy vymezuje i Täubner (1996, s. 7), který jej dělí na tři části. Jedná se **oblast informativně poznávací, kognitivní**, kdy se jedná pouze o předávání latentních informací, které pro žáky nemusí být právě aktuální. **Oblast emotivně postojová** učí žáky vytvářet si vlastní názor na předkládané informace, učí je identifikaci a správnému využití poznatků nabytých při výuce. **Oblast dovedností, návyků a chování** je realizována především aktivizačními pedagogickými metodami - jedná se o aktivní získávání návyků a dovedností.

Aby základní školy měly přehled, jakým problémem se ve kterém předmětu mají zabývat, vznikl Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV), který poskytuje osnovu sloužící k začlenění jednotlivých informací vztahujících se k sexuální výchově do výuky. Na základě RVP ZV si školy vytvoří svůj vlastní Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), kterým se vyučující řídí. I zde ovšem záleží na osobě pedagoga, zda se citlivým a ožehavým tématům bude věnovat v plné šíři, či zdali je vůbec mezi žactvem otevře. Vytvoření RVP ZV, ve kterém je začleněna sexuální výchova, předcházela tři století vývoje výuky sexuální výchovy na základních školách.

1.2.1 Historie sexuální výchovy na území České republiky

Historií sexuální výchovy na území České republiky se zabývá Janiš a Marková (2007, s. 28 – 46). V samých počátcích se sexuální výchova nazývala výchovou pohlavní, a

jako první se jí zabýval B. Bolzano (1781 – 1848). Záslouhou A. Pařízka (1748 – 1821) pak vyšel překlad Praktické knihy naučné, která doporučuje pohlavní poučování mládeže. Nejdiskutovanějším tématem té doby byla onanie, masturbace, čili sebeukájení. Kolem roku 1920 stát tlačil na školy, aby se staly garantem pohlavní výchovy. Přes počáteční odpor veřejnosti a rodičů se tak nakonec stalo. Pohlavní výchova byla obsažena v Přírodopise a týkala se zejména poučení v oblasti pohlavní hygieny, pohlavního pudu, masturbace a nebezpečí pohlavních chorob. Zároveň také děti obohatila o poznatky biologické – vysvětlovala rozmnožovací funkce, popisovala pohlavní orgány, menstruaci, oplodnění, těhotenství, zrození... V rámci mravní didaktiky se hovořilo o výběru budoucího partnera a o pohlavní věrnosti. Rozvoj pohlavní výchovy po 1. světové válce byl dán nárůstem prostituce a osob nakažených přenosnými pohlavními chorobami. Proto vznikl požadavek koedukace ve výchově. Mezi 1. a 2. světovou válkou se na školách cílevědomě dodržovala sexuální výchova a osvěta. Po 2. světové válce byla sexuální výchova realizována pouze za pomoci tzv. medicínského přístupu, a do roku 1964 už jen pomocí dobrovolných besed a přednášek s účastí lékařů. Roku 1966 vznikl požadavek na vytvoření ucelené koncepce výchovy k rodičovství a manželství - bohužel se však s ohlasem nesešel a byl odsunut a posléze i zapomenut v důsledku politických událostí v roce 1968. Sexuální výchova ustrnula na řešení otázek spojených s rodičovstvím, zdůrazňujíc především odpovědnost. Roku 1972 vyšel Metodický návod k výchově k rodičovství na ZDŠ. Šlo o komplexně pojatý program doplněný o metodiku. Postupně vycházely další a další pokyny, až školy přebraly veškerou odpovědnost za sexuální výchovu. Avšak pozdější výzkumy poukázaly na nepřipravenost mladých lidí pro manželství, rodičovství a sexuální život vůbec. Po roce 1989 s otevřením hranic se zrodil další požadavek, hlavně na kvalitní osvětu v oblasti pohlavně přenosných chorob. Hovořilo se zejména o strašákovi doby – o HIV/AIDS a především prevenci vůči nim. Do povědomí široké veřejnosti se dostaly pojmy jako je prostituce, pedofilie, pornografie, a tím vznikla nutnost rozšířit vzdělávání v oblasti mravní odpovědnosti o tato témata. Žákům byly předkládány mnohem komplexnější informace. V roce 1991 byla do škol zavedena Rodinná výchova v rámci Pracovního vyučování, a od roku 1996, a následujících osm let, byla Rodinná výchova samostatným předmětem. (Janiš a Marková, 2007, s. 28 – 46)

Vše se ovšem změnilo roku 2004, kdy byl přijat nový školský zákon, a stávající učební osnovy zanikly a nahradil je RVP ZV, na jehož základě si školy vytvářely, a dodnes vytvá-

řejí, vlastní ŠVP. V tomto novém programu ale sexuální výchova nebyla zmíněna ani jako průřezové téma, což se odrazilo na kvalitě výuky sexuální výchovy. Záleželo čistě na jednotlivcích pedagogického sboru, zda citlivá témata do výuky zahrnou či pro ně budou, stejně jako pro žactvo, tabu. Nedostatečnost ve vzdělávání v oblasti sexuální výchovy byla tak zřejmá a do očí bijící, že v roce 2009 vyzvala Evropská unie Českou republiku k zintenzivnění výuky sexuální výchovy na školách. Jako reakce na tuto výzvu vydalo 2.4.2010 ministerstvo Doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) k realizaci sexuální výchovy v základních školách. (Petrnoušek, 2010, s. 148)

Je zřejmé, že potřeba sexuální výchovy a dostatečné osvěty mezi dětmi a mladými, jdou ruku v ruce s politickými změnami. Ať už se jednalo o společenskou situaci po obou světových válkách, či o změny, které přinesla Sametová revoluce v listopadu 1989. Uzel (2002, s. 16) tento stav označuje jako: „...**problém politický, ideologický, kulturní, sociální i zdravotní.**”

Obsahu sexuální výchovy určenému RVP ZV se podrobněji věnuji v následující podkapitole.

1.2.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Obsah učiva související se sexuální výchovou a vymezený v RVP ZV (Výzkumný ústav pedagogický, ©2010) je vyňatý ze čtyř vzdělávacích oblastí, které jsou součástí devíti vzdělávacích oblastí uvedených v RVP ZV. Jedná se o vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět**, která je jako jediná ze všech devíti oblastí určena výhradně pro 1. stupeň základní školy, a je členěna do pěti tematických okruhů, z nichž tři se vztahují k sexuální výchově. Jedná se okruh s názvem **Místo, kde žijeme**, který objasňuje pojmy domov, škola, rodina, obec, společnost. Dalším okruhem je **Lidé kolem nás**. Ten se zabývá postavením a rolí členů rodiny, životem rodiny a její funkcí. Biologií a fyziologií lidského těla se zabývá okruh **Člověk a jeho zdraví**. Pro 2. stupeň základní školy jsou určeny tři následující oblasti. **Člověk a společnost**, jež definuje postavení člověka ve společnosti, rozdíly a vztahy mezi lidmi. Zabývá se člověkem jako jedincem, který je ovlivňován sociálním okolím a rodinou. Další oblast - **Člověk a zdraví**, pokrývá vztahy mezi lidmi, zabývá se změnami v životě člověka, zdravým způsobem života a péčí o zdraví, také riziky ohrožujícími zdraví, a jejich prevencí, dále hodnotami a podporou zdraví, a v neposlední řadě i osobnostním a sociálním rozvojem. Poslední okruh - **Člověk a příroda**, se zabývá biologií člověka, jeho

fylogenetickým a ontogenetickým vývojem, anatomií a fyziologií, životním stylem. Na tyto oblasti navazují ještě průřezová témata - **Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova, Mediální výchova**, jež tematicky zasahují do výše uvedených vzdělávacích oblastí. **Osobnostní a sociální výchova** pokrývá osobnostní, sociální a morální rozvoj a zasahuje i do oblastí Člověk a společnost a Člověk a zdraví. **Mediální výchova** vzdělává v oblasti kritického vnímání mediálních sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality a vysvětluje fungování a vliv médií ve společnosti. Spadá do oblasti Člověk a společnost. Kulturní diference, lidské vztahy, etnický původ a multikulturalitu řeší průřezové téma **Multikulturní výchova**, které se prolíná všemi základními oblastmi – Člověk a společnost, Člověk a zdraví, Člověk a příroda. Takto vymezené pojetí sexuální výchovy má žáky učit aktivně rozvíjet a chránit své fyzické, duševní a sociální zdraví, a zároveň rozvíjet klíčové kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence, kompetence sociální a personální a kompetence občanské. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, ©2010). Každá z uvedených oblastí je komplexně popsána, vymezuje nezbytné a společné atributy, udává klíčové kompetence, kterých by měl žák při vzdělávání dosáhnout, informuje o očekávaných výstupech a učivu.

Obsah sexuální výchovy, který vychází z tzv. Minnesotské teze, a je dán RVP ZV, je rozsáhlý, a není lehké ho zpracovat do výuky klasických předmětů tak, aby se tématům mohl vyučující věnovat v dostatečném rozsahu a kvalitě. Způsob, jakým jsou témata do výuky zpracovávána, má plně v kompetenci příslušná vzdělávací instituce pomocí ŠVP.

Ve výuce vztahující se k sexuální výchově by se měla probírat témata aktuální, související se společenskou situací, i s aktuálními problémy a potřebami žáků. Zde nad přeplněným obsahem témat, zabývající se sexuální výchovou, je možné se zamyslet, zda by nebylo dobré vytvořit nový samostatný předmět, do kterého by se integrovala sexuální výchova, a to třeba i společně s dalšími nově potřebnými tématy, které vymezuje aktuální společenská situace. Například znovuzavedení povinné civilní obrany, poskytování první pomoci, zacházení s financemi, orientace v postavení lidí na rozličných žebříčcích životní úrovně, problém osob bez domova... (Hejsková, 2004, s. 44 – 47)

Ačkoli je obsah výuky vztahující se k sexuální výchově dostatečně vymezen, a jednotlivá témata jsou vyčerpávajícím způsobem objasněna RVP ZV, nikde není vysloveně dána povinnost se sexuální výchově v základních školách věnovat. I zmíněné Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy na základních školách je stále a pouze doporučením. Hlavní

aktivita v řešení problému výuky sexuální výchovy v základních školách spočívá jen v rukou vedení příslušné základní školy, a posléze v rukou pedagoga, který by se měl zmíněným tématům ve výuce věnovat.

1.3 Cíle sexuální výchovy

Cíle vycházejí ze samotné podstaty a obsahu sexuální výchovy. Cílem je, aby si žáci dokázali osvojit jim předkládané informace, dokázali s nimi odpovědně nakládat, dostatečně je využívali v praxi, a byly jim užitečné po celý jejich další život. Cíl můžeme spatřovat v harmonickém partnerském, manželském a rodičovském životě. (Täubner, 1996, s. 6)

Mezinárodní federace pro plánované rodičovství (IPPF) v roce 1988 zaujala k poslání sexuální výchovy tento postoj: „Hlavním cílem školní výchovy je připravit mladé lidi pro život v dospělosti a pro jejich role ve společnosti. Jestliže sexualita, manželství a rodinný život jsou důležitým prvkem v životě většiny obyvatelstva, potom zcela jistě je logickou a nutnou povinností školy připravit mladé lidi i pro tuto oblast. Sexuální výchova musí být pokládána za jednu část celkové školní výchovy, která zprostředkovává dětem a mladým lidem informace nutné k tomu, aby byli schopni vytvořit si správný názor, úsudek i postoje.“ (Wynnyczuk 1989, cit. podle Janiš, 2008, s. 41)

Záměr výuky sexuální výchovy popisuje také charakteristika sexuální výchovy definovaná WHO, jež je uvedena na samém začátku tohoto textu.

Při uskutečňování cílů, zejména sexuální výchovy, je třeba dodržovat etiku výchovy, aby budoucí chování žáků vedla mravní odpovědnost k sobě samému i ke svému okolí, aby se školáci ztotožnili s normami a pravidly společenského života (Kubrichtová, 2009, s. 5 – 6).

K úkolu sexuální výchovy je třeba se postavit jako k naplnění všeobecného poslání pedagoga. Prostřednictvím základoškolské výuky být žákům nápomocni najít správnou cestu k nim samým, a to s ohledem na předkládání objektivních informací. Zvláště v oblasti sexuální výchovy by mělo jít především o výchovu, ne pouze o výuku.

1.4 Metody sexuální výchovy

Vzhledem ke specifčnosti sexuální výchovy (některá vybraná témata mohou být pro žáky příliš osobní, nebo dokonce o nich vůbec nejsou informováni) je třeba, kromě klasických výukových metod, přistoupit i k metodám méně obvyklým, a méně využívaným. Jedná se o metody, kdy se předpokládá nejen aktivita učitele, ale je ve zvýšené míře kladen nárok i na aktivitu žáků, a samozřejmě je nutná spolupráce žáků s učitelem. Tyto techniky se nazývají aktivizační metody. **Aktivizační metody** vedou ke tvorbě návyků a lepšímu ztotožnění se s vyučovaným obsahem. (Täubner, 2003, s. 178) Používání aktivizačních metod ve výuce má přímý vliv na osvojení si kritického myšlení, což je především aktivní a samostatné uvažování. Nejde jen o pasivní vstřebávání informací, ale hlavně o jejich využití při všech myšlenkových operacích. (Grecmanová a Urbanovská, 2007, s. 13 – 19)

Nejčastěji jsou v sexuální výchově praktikovány **Metody dialogické**, které jsou postaveny na jednoduchém modelu otázka – odpověď. Výstupem je postoj, či informace, k níž došel žák sám, pomocí dialogu. Dialog se odehrává formou hromadného vyučování. Veden je v celé třídě formou skupinové práce, nebo formou párové práce, kdy spolu komunikují dvojice studentů. K dialogu vedenému v celé třídě je možné přidávat další prvky, jako je hlasování, řetězový dialog, dialog s míčem či navrhování alternativ řešení. Dále se mohou využívat **Metody problémové**, jejichž základem je rozhodování, kdy si žák sám musí zvolit mezi nabízenými možnostmi, a předkládaný problém řeší sám, ve skupině, nebo ve dvojicích. Vzhledem k časové náročnosti přípravy a požadavku tvořivosti na učitele nejsou tyto metody v praxi příliš používané. V rámci problémových metod je využívána i **případová metoda**, kdy žáci čelí podrobně popsané modelové situaci (ze života, fiktivní, konflikt). Problém nebo konflikt, který je dětem vybrán, a ony ho samy hrají, nebo jim je dramaticky předložen, je základem **Metody inscenační**. Ta může být interpretována strukturální formou, kdy jsou role předem popsané a žáci je demonstrují, nebo formou nestrukturní, ve které je příběh pouze naznačen a řešení vyplývá ze hry obecně. V případě předvedení problému osobami z prostředí mimo třídu, hovoříme o demonstrativní inscenaci. **Hry v sexuální výchově** jsou v podstatě sociálním výcvikem, který nejlépe upevňuje postoje, dovednosti a návyky. (Täubner, 2003, s. 179 – 181) Podrobné rozpracování aktivizačních metod ve výuce se zaměřením na cíle, pojetí, problémy i překážky, a hlavně jejich vyčerpávající teoretické rozpracování, nabízí kniha Praktické využití aktivizačních metod ve výuce (Kotrba a Lacina, 2007).

Metodické postupy vybraných her, které je možno používat ve výuce - *Podle mě, Kočka a myš, Stavba židle, Dotýkáme se, Pašerák vzácného zboží, Hra na počasí, Gordické uzly, Mrkaná, Hra na pomníky, Popínavá rostlina, Kdo je kdo, Znáte mě?, Party ve stoje, Trhání partnera, Obrazová galerie, Psaní knihy* – jsou uvedeny v Metodice sexuální výchovy (Täubner, 1996, s. 30 – 39). Ve hře **Kdo je kdo** žáci poznávají postoje a názory druhých, učí se empatii a vyjadřují své vlastní postoje. Základem hry je soubor deseti předem připravených otázek vztahujících se k partnerství, manželství, komunikaci,... na které děti písemně anonymně odpovídají. Následně své papíry s odpověďmi odevzdají vedoucímu hry (učiteli), a ten je promíchá. Vedoucí hry jednotlivé papírky přečte, a žáci tipují, komu příslušné odpovědi patří. Reakce se pak využijí ke komentáři nad problémem a k rozvinutí debaty. (Täubner, 1996, s. 35) Ve hře **Psaní knihy** žáci řeší fiktivní problém, poté následuje beseda nebo zadání referátů pro domácí přípravu. Pokud si je učitel jistý, že žáci mají k problému dostatek informací, a rozumí mu, zadá jim za úkol vytvořit knihu - obrázkovou knihu pro menší děti určitého věku. Např. knihy, kde se mají děti dozvědět o chorobě AIDS a o infekci HIV. Autoři knihy pro menší spolužáky mají k dispozici prázdný sešit, pastelky, psací potřeby, obrázky a hledají výtvarný výraz, jak problému pojmout, představit, zobrazit. Hra žáky vede k diskuzi o problému, k vymezení věcí podstatných a nepodstatných, k hledání v odborných pramenech. Hrou se výrazně zvýší angažovanost v problému. (Täubner, 1996, s. 39)

Potřeba aktivizačních metod při výuce sexuální výchovy je dána její specifičností. Žáci by měli mít spíše pocit, že jde o zábavu, ne o pouhé a nudné předkládání informací, a jejich následné naučení se. Pokud se žák cítí přirozeně, uvolněně a výuka ho baví, tak je mnohem více aktivní a schopný o problému hlouběji přemýšlet. Samozřejmě nikdo žáka do jemu nepříjemné aktivity nenutí násilím, zdali se zapojí, to je jen jeho svobodná volba a zájem. Aktivizační metody odehrávající se formou skupinové práce, slouží i k podpoře vytvoření zdravého kolektivu ve třídě.

Při výuce sexuální výchovy a při výběru metod a forem výuky je třeba podle Janiše (Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, ©2004) dodržovat a zohledňovat tři základní hlediska. **Hledisko biologické** - ve smyslu respektování věkových zvláštností žáků v rámci obecné biologické a zdravotní stránky sexuální výchovy. **Hledisko psychické**, kdy se jedná o respektování míry zájmu o výuku - u dívek zájem přichází dříve než u chlapců.

Poslední je **hledisko sociální**, což jsou vzory chování získané v různých situacích a na různých místech běžného života.

Možným doplněním metod sexuální výchovy jsou **preventivní programy** zajišťované státními institucemi a organizacemi. Na úvaze školy stojí možnost účastnit se vybraných **projektů** (Petrnoušek, 2009, s. 58). Projekty jsou pořádány v rámci Celorepublikové sexuální osvěty a výchovy pro základní a střední školy a jedná se o kvalifikované přednášky o sexuální problematice šité na míru žákům základních a středních škol. Semináře vedou odborníci, lékaři, součástí je i beseda s žáky. Cílem je podpořit sexuální osvětu vedenou pedagogy a vhodně ji doplnit praktickým pohledem lékařů a poznatky z praxe. Projekt je rozdělen do čtyř stupňů podle věku žáků. Čtvrtý stupeň tvoří seminář pro pedagogy sexuální výchovy. Projekt zajišťuje Vzdělávací agentura pro mládež CAT Ostrava a podporuje ho Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu (dále jen SPRSV). Přednáška určená dětem ze základních škol s názvem „Láska ano, děti ještě ne“ informuje žáky především o rizicích spojených s pohlavním životem, seznamuje je s možnostmi antikoncepce, školitelé přednáší a diskutují o pohlavních chorobách a hrozbě AIDS. (SPRSV, ©2012)

1.5 Motivy k zavedení sexuální výchovy do škol

Podle Janiše (2008, s. 53 – 59) je jediné základní škola schopná oslovit celou dětskou populaci. Žádná jiná instituce takovou možnost nemá, a ani nikdy mít nebude. Navíc sexuální výchovu interpretují na základních školách profesionální pedagogičtí pracovníci, kteří jsou v daném oboru dostatečně vzdělaní a předávají komplexní a systematické informace. Základní škola má možnost působit cíleně a dlouhodobě. Prioritami sexuální výchovy ve školách je poučit žáky o **možnostech plánovaného rodičovství**, což zahrnuje předávání informací o způsobech antikoncepce, potlačení nechtěného těhotenství a o potratovosti. Žáky je třeba také odborně informovat o **prevenci sexuálně přenosných nemocí**, zejména o HIV/AIDS, kapavce a syfilidě, která má v posledních pěti letech znovu vzrůstající tendenci. Ke stěžejním motivům zavádění sexuální výchovy do škol patří také **ochrana dětí před sexuálním násilím a zneužíváním**, neboť v názorech široké veřejnosti stále přetrvávají zásadní nepravdivé mýty o syndromu CAN a o syndromu CSA. Je to právě škola, která by měla děti o této problematice informovat, protože agresorem bývá nejčastěji někdo z jejich blízkého okolí, z rodiny. V době, kdy se rozpadá tradiční rodina, má škola svou

nezastupitelnou funkci v **přispívání k všestrannému rozvoji všech stránek lidské osobnosti.**

Pokud vycházíme z cíle sexuální výchovy, což zahrnuje i výchovu celistvé osobnosti schopné poznávat a chápat sociální a mravní psychologické zvláštnosti, a díky tomu zformovat optimální mezilidské vztahy a vytvořit si mravní hodnoty a normy, je nutné v rámci sexuální výchovy poučit žáky o **prevenci sociálně – patologických jevů** u dětí a mládeže. Tato problematika svým zaměřením nesporně zapadá do vzdělávacích oblastí Člověk a zdraví a Člověk a společnost a souvisí průřezovými tématy Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova a Multikulturní výchova. Úkolem prevence sociálně – patologických jevů je žáky informovat o rizicích a nebezpečích spojených s **užíváním návykových látek** (cigarety, alkohol, měkké a tvrdé drogy), s **netolismem** (závislost na virtuálních drogách jako je televize a počítač) a s **gamblingem**. Žáky je třeba seznámit s nebezpečím, a hlavně s katastrofickými důsledky **agrese, šikany a kyberšikany**. Důležité je také školáky poučit a diskutovat s nimi na téma **homofobie, rasismu, intolerance, xenofobie**. Vysvětlit jim **nebezpečí rizikového chování v oblasti sportu, či v oblasti dopravy**. Je důležité s žáky probrat možná nebezpečí spojená s působením nejrůznějších náboženských či jiných **sekt**. Učitel by se neměl vyhýbat ani **prekriminalitě, drobným krádežím a záškoláctví**. Tyto jevy jsou aktuální, a stále častěji a reálně ovlivňují chod školy v negativním slova smyslu. Vyskytují se u stále mladších žáků, se stále vyšší a vyšší frekvencí, a proto je potřeba se jim ve výuce věnovat s větší intenzitou, než tomu bylo a je dosud. (Procházka, 2012, s. 140 – 141)

1.6 Zásady výuky sexuální výchovy

Aby výuka v dané oblasti byla co nejkvalitnější, je třeba dodržovat určité zásady. Důležitým faktorem v oblasti sexuální výchovy je způsob jejího začlenění do výuky. Je možné pojmout sexuální výchovu jako samostatný předmět úpravou ŠVP. Dalším způsobem je rozptýlení obsahu sexuální výchovy do stávajících vyučovacích předmětů, či realizace sexuální výchovy v rámci předmětu Rodinná výchova. Nabízí se však i varianta vypuštění cílené sexuální výchovy z učebních osnov úplně. Uvedené varianty vycházejí z teoretického hlediska. (Janiš, SPRSV, ©2004)

Zařazení sexuální výchovy do výuky na základních školách podle Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách (dále jen Doporučení MŠMT) (MŠMT, ©2010) je realizováno různými formami. Nejčastěji využívaný způsob zařazení sexuální výchovy do výchovně vzdělávacího procesu je **integrace témat sexuální výchovy do výuky různých předmětů**. Sexuální výchova může být školou pojímána i jako **součást samostatného předmětu Výchova ke zdraví**. Častým jevem je výuka sexuální výchovy pro základní školy **pomocí kurzů, seminářů a výukových programů** vedených buď pedagogickým pracovníkem školy, nebo externistou vzdělaným v oboru na příslušné téma.

Pokud je sexuální výchova uskutečňována pomocí externích programů a přednášek je nezbytné dodržet určité zásady, jako je **zvážení potřebnosti a využitelnosti programu** (vnímat ho komplexně jako celek, nesmí být vybrán nahodile, musí mít souvislost s aktuálně probíhající výukou), je potřeba **dodržovat zásady odbornosti** (zejména u besed s neodborníky), a průběžně **sdílet zkušenosti s daným programem** s pedagogy z jiných škol v daném regionu.

Dalším důležitým krokem v uskutečňování výuky sexuální výchovy ve škole je podle Marádové (SPRSV, ©2006) **vzdělávání učitelů a spolupráce rodiny a školy**. Učitelé se průběžně vzdělávají na odborných přednáškách a workshopech, kde si pedagogové také osvojují aktivizační výukové metody. Rozšiřují si tam své odborné znalosti v oblasti ochrany reprodukčního a sexuálního zdraví. Účast na nejrůznějších akcích je ku prospěchu pedagogům nejen ve smyslu vzdělávání, ale i ve výměně zkušeností a postřehů s výukou sexuální výchovy mezi sebou samými. V této oblasti poskytuje pedagogům velkou podporu SPRSV, která každý rok pořádá kongres zabývající se sexuální výchovou a její osvětou. Výuka sexuální výchovy se neobejde bez kontaktu s rodiči. Rodiče je třeba informovat o jejím obsahu a cílech. Je třeba přesvědčit rodiče o nutnosti sexuální výchovy, a případně je vyzvat ke spolupráci možným spolupodílením se na tvorbě výukového programu. Rodiče by měli mít také možnost podrobněji se seznámit s výukou, pomůckami, učebními texty i materiálem zaznamenaným na médiích.

Podmínky sexuální výchovy lze rozdělit na **vnější** a **vnitřní**.

Vnitřními podmínkami rozumíme vrozené a zděděné dispozice, integrování somatických a fyziologických kvalit, typ vyšší nervové soustavy, aktuální stav psychiky a stávající životní zkušenost žáka. Pedagog sexuální výchovy musí dobře znát vědomosti, dovednosti,

postoje i chování svých žáků a akceptovat případné rozdíly. V oblasti sexuální výchovy totiž mezi dětmi existují výrazné vědomostní rozdíly, mnohem větší, než je tomu u jiných předmětů. Zároveň si pedagog musí být vědom interpersonálních vztahů mezi žáky a musí být schopný vytvářet pozitivní přátelské vztahy mezi žáky samými i mezi žáky a učitelem. Jde o pedagogický um kantora - vytvořit pozitivní a mezilidsky orientovanou atmosféru mezi žáky, a to i směrem k učiteli, která zaručí funkčnost sexuální výchovy. Aby byli všichni schopni o intimních tématech hovořit otevřeně a bez studu. Zcela nevyhovující jsou autoritativní postupy. (Janiš, SPRSV, ©2004)

Za vnější podmínky pokládáme **materiální vybavení škol**, kdy stěžejní podmínkou potřebnou k realizaci sexuální výchovy tvoří vhodná místnost. Při výuce by měl pedagog navodit atmosféru odlišnou od výuky jiných předmětů. Spíše kamarádkou, než vyučující. Je možné přestavět lavice, změnit zasedací pořádek, nebo usadit žáky do kruhu... Je potřeba, aby školáci pocítili zvýšení vlastního soukromí. Materiální podmínky tvoří i dostupnost vhodné literatury, se kterou mohou žáci pracovat samostatně. Patří sem filmy, transparenty, modely, obrazové materiály. Důležitý je také **dostatečný časový prostor** pro hodiny sexuální výchovy. Vhodné jsou delší časové úseky, které jsou potřebné zejména při uplatňování aktivizačních metod výuky. Příhodné jsou k výuce sexuální výchovy lyžařské kurzy, školy v přírodě, či projektované víkendy. Vnější sociální podmínkou je **pozitivní vztah celého učitelského sboru k sexuální výchově**. Sexuální výchovu je třeba chápat jako obecnou součást výchovy, na níž se podílejí všichni. Je třeba, aby žáci cítili i z ostatních pedagogů pozitivní postoj akceptace a respektu vůči sexuální výchově. Podmínky jsou dány jistou specifičností sexuální výchovy. (Täubner, 1996, s. 15 – 16).

Kromě podmínek funguje sexuální výchova na vlastních specifických principech, které je nutné při hodinách dodržovat. Následující přehled principů sexuální výchovy je vytvořen podle modelu Täubnera (1996, s. 10), který jej později s Janišem upravil a přepracoval (Janiš a Täubner, 1999, s. 12 - 17). Principy jsou dále rozpracovány v publikaci Janiše a Markové (2007, s. 16 – 20), a v podstatě v identické formě je uvádí každá odborná literatura zabývající se teorií sexuální výchovy.

Název principu	Podstata principu
Princip spolupráce rodičů a školy	Rodina musí být informována o probíhající sexuální výchově.
Princip začlenění sexuální výchovy do obecného projektu výchovy dítěte	Vyučující musí svým příkladem vychovávat v oblasti sexuální výchovy prakticky neustále.
Princip vědeckosti v sexuální výchově	Učitel používá ve výuce správné pojmy, ověřuje si aktuální praxi svých žáků.
Princip aktuálnosti, latentnosti a projekce budoucnosti v sexuální výchově	Předávané informace by měly být pro žáky aktuální, ovšem nedá se předejít tomu, aby některé z nich měly latentní charakter. Projekce budoucnosti se týká přípravy na sexuální život.
Princip koedukovanosti	Některá témata je třeba probírat odděleně - zvlášť dívky, zvlášť chlapci.
Princip aktivity žáka a spolupráce s žákem	Žák je chápán jako tvůrce a spolutvůrce výuky uplatňováním aktivizačních metod.
Princip komplexnosti a harmonie v sexuální výchově	Témata biologická a etická musejí být v rovnováze, ve stejném poměru.
Princip osobnosti sexuálního pedagoga	Kromě obvyklých pedagogických požadavků je kladen důraz především na charakter pedagoga. Ten musí disponovat přirozenou autoritou.
Princip etičnosti v sexuální výchově	Sexuální výchova je vedena v kontextu s obecně platnými principy etiky a mravnosti, vede žáky k určitému etickému ideálu.
Princip přiměřenosti v sexuální výchově	Přiměřenost k regionu, k sociální skupině, je třeba zohledňovat případné náboženské vyznání.

V principech sexuální výchovy je vyjádřeno velmi těsné propojení výchovy a výuky (Täubner, 2003, s. 167 – 170).

1.7 Osobnost pedagoga v sexuální výchově

Vzhledem k obsahu, metodám, principům a cílům sexuální výchovy, je zcela zřejmé, že osoba pedagoga sexuální výchovy musí disponovat, kromě obvyklých pedagogických kompetencí, ještě specifickými požadavky v oblasti charakteru a životního postoje. Není jednoduché předávat informace o citlivých tématech, debatovat o nich a podněcovat žáky ke spolupráci, či k samostatným aktivním projevům. K utvoření návyků a vybudování postojů žáků se jeví jako nejvhodnější aktivizační metody, které jsou ovšem náročné na přípravu a vyžadují aktivitu při výuce jak žáků, tak vyučujícího.

Jsou definovány **speciální požadavky na pedagoga sexuální výchovy**, které navrhovali sami pedagogové společně se studenty gymnázií. Gymnazisté považují za důležité, aby pedagog sexuální výchovy disponoval vědomostmi z oblasti biologie člověka, lidské sexuality a příbuzných disciplín, aby měl pedagogické i psychologické vzdělání. Preferují také jeho dobrou znalost metodiky sexuální výchovy, smysl pro humor a pozitivní naladění. Kantor by měl podle nich vykazovat vysokou dávkou empatie a být pro lidsky orientovaný. Měl by být důvěryhodný, upřímný, sebejistý a vyrovnaný. Zachovat by měl také určitou mlčenlivost. Jako nejpodstatnější se jeví přirozená autorita u žáků a jejich rodičů. Uvedené požadavky jsou samozřejmě brány jako ideál pedagoga sexuální výchovy. (Rydlo, SPRSV, ©2004)

Uvedený výčet se kromě tří položek týká především charakteru pedagoga. Je třeba mít na mysli, že při vzájemné komunikaci mezi učitelem a žákem, se chování pedagoga stává podnětem pro chování žáka, a naopak (Matoušek, 2003, s. 77). **Požadavky na pedagoga sexuální výchovy** jsou obsaženy také v Doporučení MŠMT (MŠMT, ©2010, s. 5), které jsou zaměřeny více profesně, a to vyžaduje odborné znalosti a účast na seminářích zacílených k tématu, průběžné vzdělávání v dané oblasti a znalost aktuálního stavu věci. Pedagog má být empatický, pozitivně naladěný, kolegiální, uznávaný v kolektivu spolupracovníků. Musí si být vědom ohlašovací povinnosti při podezření ze spáchání trestného činu, s čímž souvisí i jistá orientace v příslušné legislativě. U kantora je též vyžadována spolupráce s vedením školy, s výchovným poradcem, školním metodikem prevence, s celým pedagogickým sborem a s rodiči. Požadován je také přehled o specializovaných pracovištích v regionu, povědomí o etických hranicích a otevřenost odlišným názorům. V rámci výuky by

měl efektivně zapojovat žáky do projektů prevence. Pedagog sexuální výchovy by ovšem neuspěl, pokud by nebyl u žáků oblíbený.

Aby pedagog zvládl všechny tyto nelehké požadavky, je nezbytná i pozitivní zpětná vazba od kolegů z pedagogického sboru a podpora ředitele školy. Nutností pak je vybudování potřebných podmínek k realizaci sexuální výchovy, zajištění účasti kantora na odborných seminářích a vzdělávacích akcích a aktivitách podporujících zvýšení efektivity výuky. Vzhledem k tomu, že v současné době je sexuální výchova integrovaná do předmětů, které s ní souvisejí, jsou do role pedagogů sexuální výchovy obsazováni zejména učitelé prvního stupně, vyučující Rodinné výchovy, Výchovy ke zdraví, Přírodopisu, Občanské výchovy, učitelé Tělesné výchovy, výchovní poradci a školní metodici prevence.

Ve výuce sexuální výchovy se více než v jakýchkoliv jiných předmětech stává viditelnější problém složení pedagogického sboru, tím máme na mysli převahu žen – učitelek. Žákům by v rámci výchovy a vzdělávání v základní škole měl být poskytnut jak ženský, tak mužský vzor, a pokud možno ve vyvážené podobě. Převaha žen – učitelek, je ovšem problémem nadčasovým a není v silách základních škol jej úspěšně řešit. Feminizace školství je jevem pozorovaným od 70. let minulého století a procentně se drží již padesát let na stejné úrovni. Podíl žen mezi uchazeči o studium učitelství na českých pedagogických fakultách je kolem 70% a podíl mezi absolventy českých pedagogických fakult tvoří 73% žen. Důvodem feminizace učitelské profese je nízká finanční atraktivnost pro muže, větší zájem žen o práci s dětmi i malá prestiž učitelské profese (Průcha, 1997, s. 179 – 180).

Budoucí pedagog sexuální výchovy může studovat v rámci oborů, které nabízejí pedagogické fakulty a příslušné katedry jednotlivých univerzit. Komplexní vzdělání umožňující pedagogovi kvalitní přípravu na výuku sexuální výchovy poskytuje Katedra primární a preprimární pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v rámci oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Výuka daného oboru zahrnuje mimo jiné modul pedagogický, psychologický, modul osobnostní a sociální výchovy, modul výchovy demokratického občana, dále výchovu k myšlení v globálních souvislostech a mediální výchovu, což plně pokrývá požadavky sexuální výchovy. Kontinuálně jsou budoucí učitelé připravováni výukou, konzultační a poradenskou činností na katedře psychologie a patopsychologie. Katedra antropologie a zdravotní nabízí obor Učitelství výchovy ke zdraví pro 2. stupeň ZŠ, a obor Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání. (Univerzita Palackého v Olomouci, ©2013) Na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze se může budoucí pedagog

sexuální výchovy vzdělávat v oboru Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání v kombinaci s jinými předměty. Jako nejvhodnější pro výuku sexuální výchovy se jeví kombinace s Tělesnou výchovou, nebo se Základy společenských věd. (Univerzita Karlova v Praze, ©2013) Pedagogická fakulta Katedry výchovy ke zdraví Ostravské univerzity v Ostravě nabízí obor Výchova ke zdraví, a obor Pedagogika a Výchova ke zdraví. (Ostravská univerzita v Ostravě, ©2013) Dále je možné přímo sexuální výchovu studovat v rámci dvouletého Postgraduálního studia sexuální výchovy ve Varšavě na Varšavské univerzitě.

Sexuální výchova je připravená na to, být samostatným předmětem. Definovali jsme její členění, samotnou podstatu, jak se k žákům dostává – vztah, vzor, poučení, jaká může být – populační, sexuální, výchova k mezilidským vztahům, rodinná výchova. Uvedli jsme co je obsahem sexuální výchovy, který vychází z tzv. Minnesotské teze, a jakým způsobem může být prezentován – medicínsko - sexuologický přístup, pedagogický přístup, psychologický přístup. Jakou formou by měla být začleněna do výuky na základních školách podle RVP ZV. Formulovali jsme cíle sexuální výchovy – připravit mladé lidi pro život v dospělosti, a jejich role ve společnosti, stejně jako postupy, jakými jich lze dosáhnout - nejúčinnější se jeví aktivizační výukové metody. Předložili jsme deset principů sexuální výchovy, které je třeba při její realizaci dodržovat, a také podmínky, umožňující zkvalitnění její výuky, a dále motivy, které vedou k cílené sexuální výchově na školách. Vymezili jsme postavení této disciplíny v systému pedagogických věd. Poslední podkapitola byla věnována osobnosti pedagoga v sexuální výchově, která je ve výuce daného tématu stěžejní.

2 ZAVEDENÍ CÍLENÉ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY JAKO SAMOSTATNÉHO PŘEDMĚTU

Sexuální výchova jako samostatný předmět na základních školách své místo zatím nemá. Nikdy v historii se ještě neuvažovalo o zavedení sexuální výchovy jako samostatného předmětu. Pouze v roce 1995, proběhla médii zmínka o tomto kroku, ale informace byla scestná, a zcela nepodložená, jednalo se spíše o propagační výroky, nikoli o koncepčně připravovaný vzdělávací obsah (Neklapilová, 2010, s. 138).

Z důvodů lepší orientace v tématech a požadavcích sexuální výchovy, a také jako reakce na výzvu z Evropské unie, která výuku sexuální výchovy na českých školách shledala nedostačnou, bylo v roce 2010 vydáno Doporučení MŠMT. Přesto, že šlo jen o doporučení, vyvolalo u široké veřejnosti, a hlavně ze strany nespokojených rodičů, negativní postoj směrem k sexuální výchově na základních školách, především kvůli publikaci Sexuální výchova - Vybraná témata (dále jen Příručka), která má formu příručky pro učitele sexuální výchovy.

2.1 Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách

Doporučení MŠMT je ucelenou koncepcí podpory a ochrany zdraví ve školách. Slouží jako podklad pro propojení sexuální výchovy s výchovně vzdělávacím procesem.

Objasňuje naléhavost sexuální výchovy, zejména ve vztahu k soužití různých sociokulturních skupin – etnické, národnostní, náboženské, socioekonomické, kulturní apod., a ve vztahu k řešení problémů vztahujících se k sexuální výchově na úrovni nebezpečí spojených s aktuální společenskou situací – nebezpečí v souvislosti s užíváním internetu, nebezpečí pohlavně přenosných chorob, hrozba rakoviny prostaty u mužů a rakoviny prsu a děložního čípku u žen, nebezpečí setkání se syndromem CAN, CSA, se šikanou...

Doporučení MŠMT celkově objasňuje pojetí, obsah, cíle, podmínky, principy a metody sexuální výchovy. V přílohách detailně popisuje začlenění sexuální výchovy do výuky pomocí vzdělávacích oblastí vyjmutých z Rámcového vzdělávacího programu. Přesně vymezuje kdy, a jakou problematikou se mají pedagogové zabývat ve vybraných oblastech **Člo-**

věk a jeho svět, Člověk a zdraví, Člověk a společnost, Člověk a příroda, a dále v průřezových tématech **Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova, Multikulturní výchova.** (Doporučení MŠMT, ©2010)

2.2 Sexuální výchova – vybraná témata

Příručku vydalo MŠMT ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze jako cenný námět pro realizaci sexuální výchovy na základních školách. Nestaví ji do pozice učebnice sexuální výchovy, nýbrž pouze jako pomocníka při její výuce. Je to soubor příspěvků jednotlivých autorů na téma:

- sexuální výchova z pohledu etiky (PaedDr. Lenka Kubrichtová)
- RVP ZV z pohledu sexuální výchovy (PaedDr. Lenka Kubrichtová)
- ochrana reprodukčního zdraví mladistvých (Doc. MUDr. Vít Unzeitig, CSc.)
- problematika HIV/AIDS (MUDr. Ivo Procházka, CSc.)
- nemoci přenosné pohlavním stykem (MUDr. Radim Uzel, CSc.)
- sexuální orientace (MUDr. Hana Fifková)
- sexuální deviace a deviantní chování (MUDr. Hana Fifková)
- sexuální dysfunkce (MUDr. Hana Fifková)
- sexuální výchova a legislativa (Mgr. Michaela Veselá)
- sexualita a média (Mgr. Jan Machuta,Mgr. Václav Písecký)
- genderové aspekty sexuální výchovy (Mgr. Lucie Jarkovská)
- syndrom CAN (Mgr. Miroslav Hricz)
- sexuální výchova v rodině a ve škole (Mgr. Monika Sopková)
- sexuální výchova u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Mgr. Peter Porubský, Mgr. Monika Sopková)
- didaktické náměty (PaedDr. Pavel Petrnoušek)
- návrh učiva vzhledem k věkovým zvláštnostem žáků (kolektiv autorů)

Jednotlivá témata odborně a vědecky zpracovali znalci na dané téma, a mohou být cenným pomocníkem při výuce. Každý z uvedených příspěvků teoreticky téma rozpracovává, na konci jednotlivých kapitol jsou uvedeny nejčastější mýty, které danému tématu přísluší, i možné otázky ze strany žáků a jejich fundované odpovědi. Pedagog Příručka může používat dle svého uvážení. (Doporučení MŠMT, ©2010, s. 2)

2.3 Reakce na realizaci sexuální výchovy v základních školách

Doporučení MŠMT a Příručka, byly a jsou pouze nezávazné materiály, jež mají pomoci školám a pedagogům, kteří se rozhodnou sexuální výchovu vyučovat. I přesto se však zvedla vlna odporu vůči vyučování této látky na základní škole.

Nejaktivnějším se stalo Hnutí pro život a Výbor na ochranu rodičovských práv (dále jen VORP), který do škol zaslal email s názvem NE sexu ve škole. Organizoval podpisové petice se stejným názvem, a výsledné číslo podepsaných bylo 6 000 osob, které nesouhlasí se zavedením sexuální výchovy do základních škol. Je nutné podotknout, že podpisy se sbíraly s otázkou: „Souhlasíte s tím, aby se děti ve školách učily od 1. třídy souložit bez výčitek s kýmkoliv, kdekoliv a jakkoliv?“ Následně VORP požadoval po ředitelích škol, aby se vyjádřili k tomu, jestli se sexuální výchově budou ve výuce věnovat či nikoli. (Petrnoušek, 2010, s. 148 – 150)

Zástupci sdružení VORP tvrdí, že Doporučení MŠMT a Příručka, propaguje pornografii a zvrhlé sexuální úchytky. Považují sexuální výchovu na základních školách jako propagaci pohlavních odchylek a nemocí, čímž mají na mysli informace o homosexualitě a masturbaci. (Jarkovská, 2010, s. 68 – 69)

Jako odpověď na iniciativu sdružení VORP se rodičovská obec s opačným názorem, a to že sexuální výchova v základních školách potřebná je, rozhodla bojovat proti dezinformacím založením občanského sdružení s názvem Hovořme o tom (www.hovormeotom.cz), kde mají rodiče, mládež i odborníci možnost vyjádřit svůj názor na otevřenou sexuální výchovu ve školách. Sdružení vidí sexuální výchovu na školách jako snahu pomoci dětem se lépe zorientovat ve svém vlastním životě, v otázkách vztahujících se k jejich tělu i k jejich psychickým a vývojovým změnám. Rodiče nevidí výuku sexuální výchovy jako důvod k obavám o zdravý vývoj svých dětí, naopak chtějí, aby byly včas odborně poučeny, aby se sexus

pro ně nestal do budoucna zdrojem frustrací a zmatků. Doporučení MŠMT vnímá jako snahu pomoci dětem lépe se orientovat na cestě za zdravím, s důrazem na mravní jednání. (Hovořme o tom, ©2010)

2.4 Důvody, proč neučit sexuální výchovu

Název této podkapitoly je shodný s názvem zkráceného vydání knihy Melvina Anchella *Sexuální výchova s otazníkem*. Ono zkrácené vydání z roku 2010 s názvem *Důvody proč neučit sexuální výchovu*, je totožné s původní knihou, která byla poprvé vydána v roce 1991 ve Spojených státech amerických, bez příloh a dodatků, ale s předmluvou Radima Ucháče, člena Hnutí pro život. Radim Ucháč ve své předmluvě nazývá sexuální výchovu na školách sexuální instruktáží a tvrdí, že děti jsou pomocí navrhované sexuální výchovy naváděny k sobectví a masturbaci a degradaci druhého jedince na nástroj rozkoše. Aktivizační formy výuky nazývá verbální transvestií a prostitucí. Z jeho pohledu mají výsadní právo a povinnost informovat děti o intimních otázkách jejich rodiče. Zmiňovaná kniha je pro členy Hnutí pro život, kteří jsou společně s VORP nejaktivnějšími zastánci odmítání sexuální výchovy na školách, něco jako Bible. Všechny uvedené informace jsou chápány jako jediná možná pravda. Důvody proč neučit sexuální výchovu podle Melvina Anchella (2010, s. 68 – 69) jsou následující:

- sexuální výchova ve škole může naučit pouze jednu věc, a tou je fyzický sex
- sexuální výchova rozbíjí radost z tajností a důvěrných přátelství mezi děvčaty
- mladí lidé zůstávají zpravidla čistí, pokud nejsou narušeni sexuální výchovou
- přirozenou cestou uspokojení erotických potřeb jsou pro mladé lidi sexuální sny, nikoli masturbace a pohlavní styk před uzavřením manželství
- sexuální výchova narušuje přirozený psychosexuální vývoj
- pedagog sexuální výchovy se dopouští sexuálního obtěžování
- sexuální výchova nabádá k pohlavnímu styku za jakoukoli cenu

Uvedené důvody ovšem vycházejí z jednostranného náhledu lékaře a psychoanalytika, který čerpal z amerických konzervativních kořenů. Že se jedná o náhled jednostranný, dokazuje poznámka uvedená na konci vydání z roku 1996: „Ke knize nebyla přidána vyčerpávající

bibliografie, protože by přerušovala čtení. Jsou však citovány mnohé závažné texty.” (Anchell, 1996, s. 94)

Všechny důvody, proč neučit sexuální výchovu, jak je předkládají její odpůrci, vycházejí právě z výše uvedené publikace, která ve svém textu nečerpá z žádných vědeckých studií, ani z dokumentů věnujících se problematice sexuální výchovy z odborného hlediska.

Důvody, proč neučit sexuální výchovu v základní škole, vycházejí z pozic práv rodičů, kteří se domnívají, že jedině oni mohou své děti vzdělávat v oblasti sexuální výchovy (Mitlöhner, 2004, s. 122).

2.5 Důvody, proč je důležité se sexuální výchovou na základní škole zabývat

Jedině škola je schopná předat žákům ucelený systém vědomostí, dovedností a návyků. Mnohdy musí uvádět na pravou míru dezinformace, kterými žáci ve velké míře trpí, zejména, když zdrojem informací z oblasti sexuální výchovy, jsou jejich vrstevníci či média. (Janiš a Marková, 2007, s. 23) V rámci výuky Sex and Relationships Education na prvním stupni základních škol ve Velké Británii bylo zjištěno, že samotné děti považují informace z oblasti sexuální výchovy za nedostatečné, podávané příliš pozdě a ze striktně biologického hlediska. Chtějí dostat příležitost diskutovat o emocionálních aspektech puberty a dospívání, chtějí vědět, co mají očekávat, případně jak se se změnami, které teprve přijdou, vypořádat. Chtějí více než jen biologické informace o reprodukci. V současné době jsou děti vystaveny až příliš velkému vlivu médií, z nichž dostávají množství informací o sexu a vztazích, kterým potřebují porozumět, a odpovídajícím způsobem se s nimi vypořádat, a právě v uvádění dezinformací na pravou míru, hraje stěžejní roli základní škola. Je třeba, aby škola dětem pomáhala odstraňovat obavy a úzkosti plynoucí z informací, kterým děti až tak docela samy nerozumí. (Martínez a Cooper, 2006, s. 7) Je otázkou, zda osnovy pro první stupeň základních škol poskytují dostatek času na zodpovězení otázek ohledně stále ožehavých témat, na diskuzi s dětmi o tom, co je zajímavé, a čemu nerozumějí.

Nepopíráme nezastupitelnou úlohu rodiny při vzdělávání v oblasti sexuální výchovy. Bohužel v současné době se tradiční rodina, v pravém slova smyslu, rozpadá, a ne zcela plní svou historicky danou funkci. Úplných a funkčních rodin stále ubývá. Je častější výskyt

případů, kdy je dítě vychováváno pouze jedním z rodičů, či jej vychovávají prarodiče. Přibývá nesezdaných párů, hovoří se o izolaci rodiny... V dnešní době se dá považovat za výjimku i to, že dítě vyrůstá v rámci působení vícegenerační rodiny. Co se týká sexuální výchovy, není ale pravidlem, že se funkční rodina dokáže postarat o rozvoj v této oblasti. Je možné, že sami rodiče nebyli dostatečně poučeni o problematice sexuální výchovy, nemají dostatek adekvátních informací, je u nich určitá absence pedagogicko - psychologických dovedností, či třeba jen nemají dostatek odvahy hovořit s dětmi o věcech týkajících se citlivých a mnohdy i tabuizovaných témat. Nebo prostě jenom nemají čas. Z těchto důvodů je škola jedinou institucí, která má možnost žáky poučit v oblasti sexuální výchovy, připravit je na budoucí život, na roli partnerskou a rodičovskou. Škola má vhodnější zázemí, co se týká výběru informací, i jejich předkládání.

Důvody proč učit sexuální výchovu v základních školách, jsou nepřímo zmíněny také v Právním řádu České republiky.

Je třeba vycházet z Úmluvy o právech dítěte, kterou je Česká republika vázána od 1. ledna 1993, a podle článku 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, je obecně závazná, a má přednost před zákonem (Bůžek a Michalík, 2000, s. 11). Ta podle článku 3 stanovuje, že zájem dítěte musí být při jakékoli činnosti týkající se dětí předním hlediskem, a podle článku 13, má dítě právo na informace, na jejich vyhledávání, přijímání a rozšiřování. Podle článku 24 má dítě právo na vzdělání. Taktéž Listina základních práv a svobod deklaruje v článku 33 každému právo na vzdělání.

Podle dokumentu Charty sexuálních a reprodukčních práv IPPF (International Planned Parenthood Federation), která je v České republice zastoupena SPRSV: „...má každý právo na přístup ke vzdělání a k pravdivým informacím týkajícím se jeho sexuálního a reprodukčního zdraví, práv a odpovědnosti, které berou v úvahu specifika jeho pohlaví, nejsou stereotypní, a jsou sdělovány objektivním, kritickým a pluralistickým způsobem. Každý má právo na dostatečné vzdělání a informace, aby bylo zajištěno, že jakékoli rozhodnutí týkající se jeho sexuálního a reprodukčního života bude činěno s jeho plným, svobodným a informovaným souhlasem. Každý má právo na plnou informovanost o relativních přednostech, nebezpečí a účinnosti všech metod regulace porodnosti a prevence neplánovaných těhotenství.” (Mitlöhner, 2003, s. 101)

Každý má právo na vzdělání, a je chybou záměrně vynechávat ze vzdělávání oblast sexuální výchovy.

I když žádný právní dokument České republiky přesně nevymezuje právo na vzdělávání v oblasti sexuální výchovy, existuje právo na vzdělání, do kterého patří i sexuální výchova. Odpůrci sexuální výchovy jsou zastánci výlučného práva pro rodiče, a to vzdělávat své děti v oblasti sexuální výchovy. Přitom v naprosté většině rodin nedochází ani k tomu, co by se, byť jen vzdáleně, dalo sexuální výchovou nazývat. (Mittlöhner, 2003, s. 101) Význam sexuální výchovy ve škole spočívá především v osvojení si adekvátního a odpovědného chování a v komunikaci v oblasti sexuální výchovy v jiném prostředí, než jaké poskytuje rodina (Králová, 2004, s. 105).

Důvody, proč je důležité se sexuální výchovou na základní škole zabývat, vyplývají z obsahu, stejně tak jako z cíle sexuální výchovy tak, jak jsme je prezentovali v první kapitole.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem je analyzovat postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na vybraných proměnných. Dílčím cílem je zjistit, zda považují za nutné se sexuální výchově věnovat v samostatném předmětu, a dále zjistit, jaké jsou postoje žáků k sexuální výchově. Vzhledem k cíli výzkumu diplomové práce byl výzkum povahy kvantitativní. Chráska (2007, s. 12) mluví o kvantitativním výzkumu jako o výzkumu klasickém, který řeší jeden nebo více problémů. Kvantitativní výzkum v pedagogice je záměrná a systematická činnost, při které se verifikují hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy. Při testování hypotéz se dodržuje ustálené schéma postupu. Prvním krokem je **stanovení problému**, což spočívá v získání co největšího počtu informací ze zkoumané oblasti. Druhým krokem je **formulování hypotézy**. Hypotéza je oznamovací věta vyjadřující vztah mezi dvěma proměnnými, které musejí být měřitelné. **Testování hypotézy** je krokem třetím a spočívá v rozhodnutí, zda můžeme vyřčenou hypotézu přijmout a potvrdit. Testování se provádí pomocí matematické statistiky. Posledním krokem je **vyvození a prezentace závěrů**, k nimž výzkum dospěl. (Chráska, 2007, s. 12 – 19)

3.1 Výzkumné otázky a stanovení hypotéz

Abychom dosáhli výše stanoveného cíle a dílčího zjištění, bylo nutné si zformulovat otázky, na které jsme chtěli znát odpovědi, a k nim přiřadit odpovídající hypotézy.

Otázky a hypotézy vztahující se k hlavnímu cíli:

- 1. Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na jejich pohlaví?**

H1A: *Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na jejich pohlaví.*

H10: *Neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na jejich pohlaví.*

Proměnné:

- **závisle proměnná - metrická**
postoje k SV
- **nezávisle proměnná – nominální**
pohlaví žáků

2. Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na tom, zda by chtěli sexuální výchovu jako samostatný předmět?

H2A: *Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na tom, zda by chtěli sexuální výchovu jako samostatný předmět.*

H20: *Neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na tom, zda by chtěli sexuální výchovu jako samostatný předmět.*

Proměnné:

- **závisle proměnná - metrická**
postoje k sexuální výchově
- **nezávisle proměnná – nominální**
sexuální výchova jako samostatný předmět - ano či ne

3. Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy?

H3A: *Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy.*

H30: *Neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy.*

Proměnné:

- **závisle proměnná - metrická**
postoje k SV
- **nezávisle proměnná - nominální**
typ školy

4. Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na místě docházky do základní školy?

H4A: *Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na místě docházky do základní školy.*

H40: *Neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na místě docházky do základní školy.*

Proměnné:

- **závisle proměnná - metrická**
postoje k SV
- **nezávisle proměnná - nominální**
místo docházky do základní školy

3.2 Výzkumný soubor, způsob výběru

Diplomová práce nese název Sexuální výchova z pohledu žáků prvních ročníků středních škol v Přerově. Do výzkumu byli zahrnuti všichni žáci prvních ročníků středních škol v Přerově. Záměrně se jednalo pouze o žáky prvních ročníků, protože doba, která uplynula od ukončení povinné školní docházky je poměrně krátká, a tito teenageři jsou ještě schopni rozlišit, jaké poznatky jim přinesla sexuální výchova v rámci povinné školní docházky, a které informace získali z dalších zdrojů. Výzkumu se zúčastnily všechny střední školy v Přerově. Jedná se o tyto školy:

Střední průmyslová škola Přerov (SPŠP)

Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky (OA)

Gymnázium Jakuba Škody (GJŠ)

Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola (GJBaSPŠ)

Střední škola zemědělská Přerov (SŠZ)

Střední škola gastronomie a služeb (SŠGS)

Střední škola technická (SŠT)

Střední škola živnostenská (SŠŽ)

Výzkumný soubor tvořili všichni žáci prvních ročníků výše jmenovaných škol. Pro stanovení výsledku jsme zvolili exhaustivní - tedy vyčerpávající způsob výběru. To znamená, že základní soubor i výběrový soubor jsou totožné. Výzkumu se zúčastnili všichni žáci prvních ročníků středních škol v Přerově - celkem jich bylo 460. Výzkum se týkal žáků, kteří zahájili výuku v září 2012. Věk a počet respondentů v příslušných věkových kategoriích ukazuje tabulka 1. Tabulka 2 znázorňuje počet mužů a žen oslovených v dotazníkovém šetření. V tabulce 3 je zaznamenáno, kolik žáků absolvovalo základní školu ve městě a kolik jich vychodilo základní školu na vesnici.

Tabulka 1: Věkové rozložení respondentů.

Věk	Počet
15	171
16	261
17	22
18	2
19	3
20	1
Celkem	460

Tabulka 2: Pohlaví respondentů.

Pohlaví	Počet
Žena	298
Muž	162

Tabulka 3: Povinná školní docházka město/vesnice.

ZŠ absolvoval/a	Počet
Město	325
Vesnice	135

Volba výzkumný technik

Výzkumnou technikou ke zjištění požadovaných dat byl anonymní **dotazník**. Chráska (2007, s. 163) definuje dotazník jako soustavu promyšleně seřazených, a předem pečlivě připravených, a formulovaných otázek, na které dotazovaná osoba odpovídá písemně.

Dotazník jsme rozdělili na tři části. Celkový počet otázek byl 18. První část dotazníku - otázky č. 1 – 3, se týkaly demografických údajů, jejichž zjištění bylo potřebné pro ověřování hypotéz. V otázce č. 4, se studenti vyjadřovali k tomu, zda by chtěli zavést sexuální výchovu na základní škole jako samostatný předmět. Zde měli studenti na výběr ze dvou možností. Ve druhé části dotazníku v otázkách č. 5 – 14 zase hodnotili kvalitu vyučované sexuální výchovy na základní škole. Ve třetí části dotazníku - v otázkách č. 15 – 18, teenageři odpovídali na to, jaký byl jejich přístup k sexuální výchově na základní škole. Ve druhé a třetí části dotazníku jsme k získání odpovědí použili škálu Likertova typu, jež se jevila jako nejvhodnější k měření postojů žáků. Škála se skládá z určitého výroku a stupnice, na které respondent vyjádří stupeň svého souhlasu či nesouhlasu s daným výrokiem (Gavora, 2000, s. 92). Text a otázky dotazníku jsou uvedeny v příloze.

3.3 Administrace dotazníků

Při administraci dotazníků bylo stěžejním faktorem navázání kontaktu se školami a jejich žáky, který jsme telefonicky vykomunikovali s ředitelem či ředitelkou příslušné školy. Představitelům škol jsme objasnili, k jakému účelu dotazník slouží, a co je jeho obsahem. Následně jsme si domluvili přesný termín návštěvy a formu vyplnění dotazníků. Připravené a vytištěné dotazníky jsme zadávali studentům osobně. Žákům ve třídě jsme se představili a objasnili jim účel i obsah dotazníkového šetření. Papíry s otázkami jsme rozdali všem studentům přítomným ve třídě, kteří je vyplnili, a ihned poté jsme je od nich vybrali. Nejfrekventovanější otázka, která při vyplňování zazněla, se týkala toho, jakým způsobem

mají odpovídat v případě, že žádnou sexuální výchovu na základní škole neměli. Dotazy studentů byly častější tehdy, když nebyl v místnosti přítomen jejich vyučující. návratnost dotazníků byla stoprocentní. Výzkumu se nezúčastnili pouze studenti, u nichž byla v příslušný den zaznamenána omluvená absence. Školy umožnily žákům podílet se na výzkumu i z toho důvodu, že jsme jejich vedení nejprve kontaktovali telefonicky, ale také proto, že výzkum probíhal dotazníkovou formou typu tužka – papír.

3.4 Způsob zpracování dat

Prvním krokem zpracování výzkumu bylo přenesení dat z dotazníků do tabulky programu Excel. U dat zjištěných pomocí škály Likertova typu byl vytvořen průměr, a následně byly průměry otestovány na normální rozdělení (ne), čímž jsme dospěli k závěru, že všechny čtyři hypotézy můžeme testovat pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, kdy na základě výsledků testu rozhodujeme, zda existuje souvislost mezi dvěma pozorovanými pedagogickými jevy, které byly zachyceny pomocí ordinálního měření. Jedná se o zjištění, zda existují statisticky významné rozdíly mezi pozorovanou a očekávanou četností. Tento test je často používaným měřením pro data zachycená dotazníkovým šetřením. (Chrásková, 2007, s. 76) Pro využití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku bylo potřeba překódovat metrickou proměnnou na proměnnou ordinální. Vytvořili jsme dvě skupiny podle dosažených průměrů.

Skupina 1: průměr 1,00 – 2,99

Skupina 2: průměr 3,00 – 5,00

Tyto skupiny byly následně zahrnuty do testování hypotéz.

3.5 Normální rozdělení

O normálním rozdělení hovoříme tehdy, kdy se značná část výsledků soustřeďuje kolem průměrné hodnoty, a na obě strany od ní jsou výsledky stále méně časté. Graficky se normální rozdělení vyjadřuje pomocí Gaussovy křivky. V souvislosti s normálním rozdělením se také někdy mluví o pravidle šesti stigma, kdy v intervalu od mínus jedné do plus jedné standardní odchylky leží přibližně 68,27 % všech hodnot, v intervalu od mínus dva do plus

dva standardní odchylky leží 95,4 % hodnot a v intervalu od mínus tři do plus tři standardní odchylky leží již 99,73 % všech hodnot. (Chráska, 2007, s. 67) Data z dotazníkové šetření (průměry) byly přeneseny do programu Statistica10 a byla otestována na normální rozdělení. Zvolené hypotézy pro testování normality:

H₀: Data pochází z normálního rozdělení. (pokud $p > 0,01$)

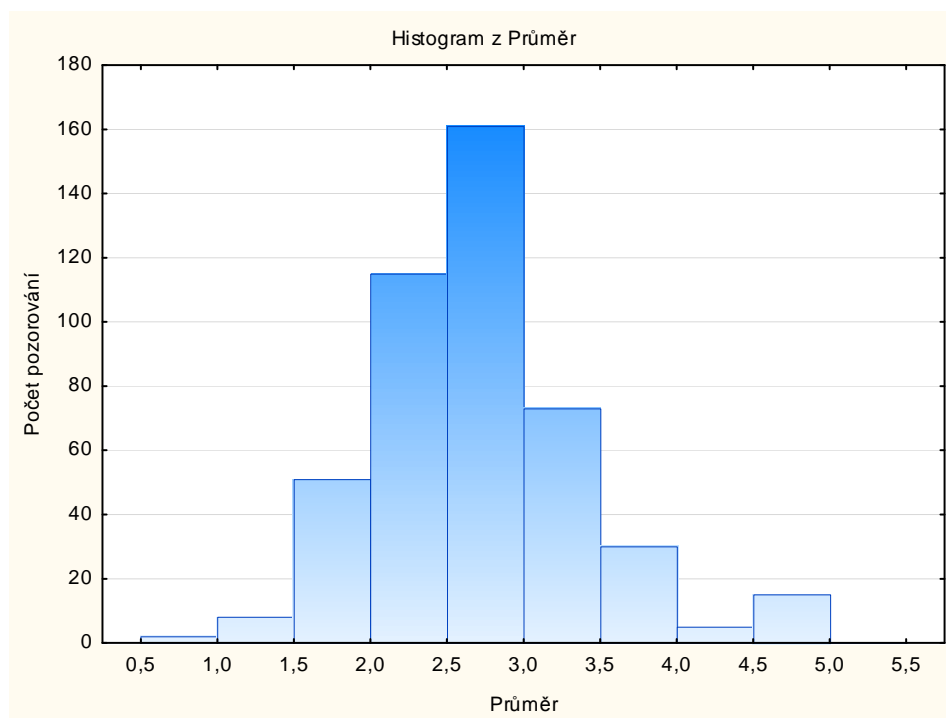
H_A: Data nepochází z normálního rozdělení. (pokud $p < 0,01$)

Tabulka 4: Test normality.

Test normality						
Proměnná	N	maxD	K-S p	Lilliefors p	W	p
Prom1	460	0,100767	$p < 0,01$	$p < 0,01$	0,950739	0

Testy normality byly provedeny na hladině významnosti 0,01. Metrická proměnná, postoje k sexuální výchově, nevykazuje podle testů normality (Kolmogorov-Smirnovův test, Lillieforsův test a Shapiro-Wilkův W test) normální rozdělení. Přijímáme alternativní hypotézu.

Graf 1: Histogram testu normality.

3.6 Rozbor výsledků výzkumu

Hypotéza H1

Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na jejich pohlaví?

Testováním hypotézy pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme zjistili, že neexistují statisticky významné rozdíly mezi pozorovanou četností a četností očekávanou.

Tabulka 5: Kontingenční tabulka H1.

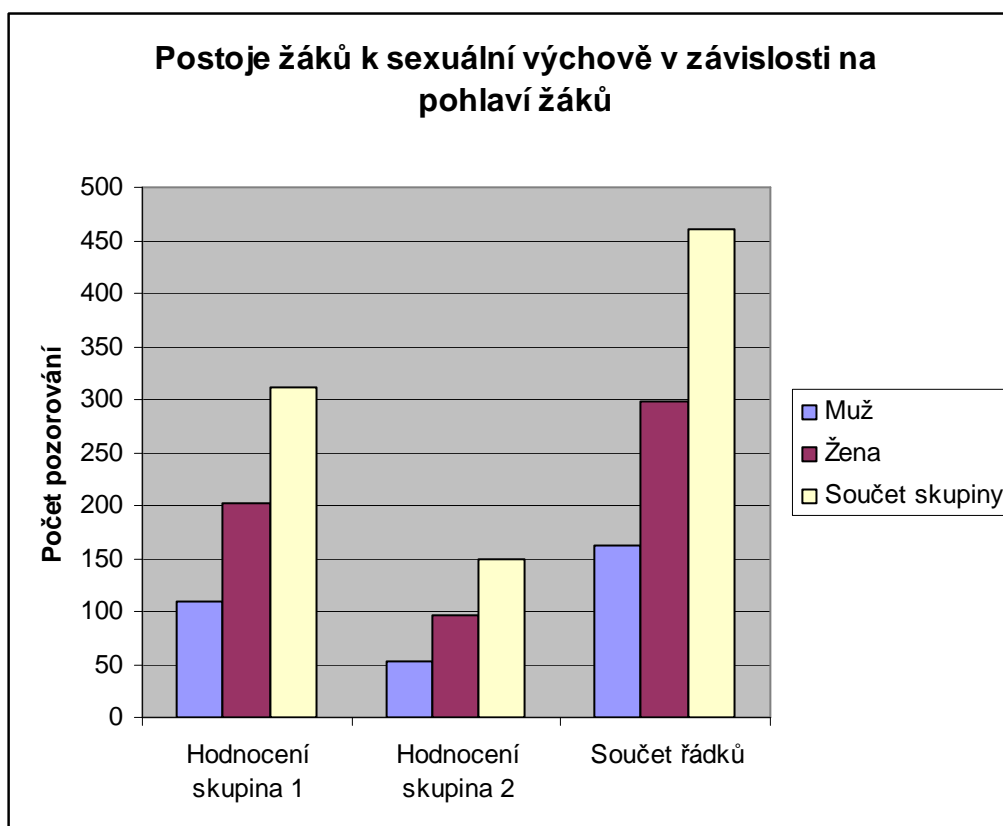
	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
Muž	101	61	162
Žena	210	88	298
Součet skupiny	311	149	460

Tabulka 6: Očekávané četnosti H1.

	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
Muž	109,5261	52,4739	162,0000
Žena	201,4739	96,5261	298,0000
Součet skupiny	311,0000	149,0000	460,0000
chí-kvadrát: 3,16297			

Pro počet stupňů volnosti 1 a hladinu významnosti 0,05 je kritická hodnota testového kritéria 3,841, tzn., že je vyšší než testové kritérium, přijímáme nulovou hypotézu, neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na jejich pohlaví. Z grafu 2 je patrné, že hodnocení sexuální výchovy jak u mužů tak u žen je spíše kladné, a nijak závažně se neliší.

Graf 2: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na pohlaví žáků.

Hypotéza H2

Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na tom, zda by chtěli sexuální výchovu jako samostatný předmět?

Testování hypotézy pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme zjistili, že neexistuje statisticky významný rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností.

Tabulka 7: Kontingenční tabulka H2.

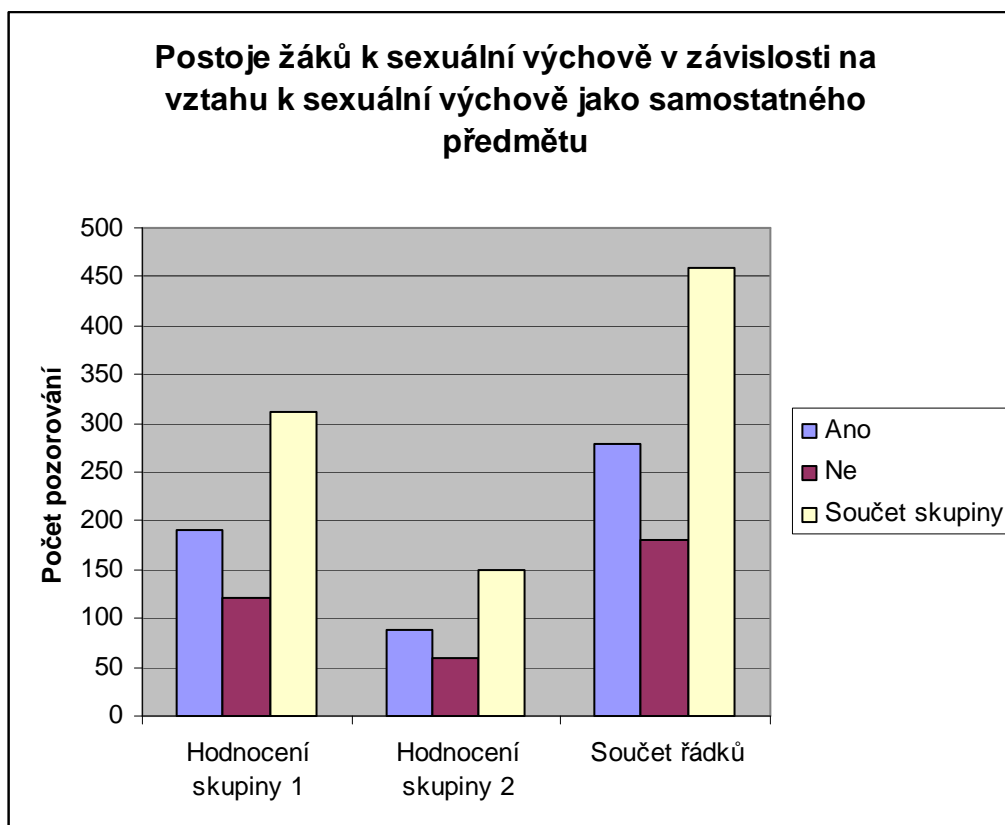
	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
Ano	190	89	279
Ne	121	60	181
Součet skupiny	311	149	460

Tabulka 8: Očekávané četnosti H2.

	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
Ano	188,6283	90,3717	279,0000
Ne	122,3717	58,6283	181,0000
Součet skupiny	311,0000	149,0000	460,0000
chí-kvadrát: 0,078269			

Postoje k sexuální výchově na základní škole se mezi respondenty, kteří by chtěli sexuální výchovu jako samostatný předmět, neliší od postojů respondentů, kteří by sexuální výchovu na základní škole jako samostatný předmět nechtěli. Pro počet stupňů volnosti 1 a hladinu významnosti 0,05 je kritická hodnota testového kritéria 3,841, tzn., že testové kritérium s hodnotou 0,078269 je nižší než kritická hodnota, přijímáme nulovou hypotézu, neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na tom, zda by chtěli sexuální výchovu jako samostatný předmět.

Graf 3: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na vztahu k sexuální výchově jako samostatného předmětu.

Důležitým zjištěním je, že **60,87 % ze 460 dotázaných respondentů, by chtělo zavést sexuální výchovu na základní škole jako samostatný předmět.**

Tabulka 9: Sexuální výchova na základní škole jako samostatný předmět ANO/NE.

Odpověď	Počet	%
Ano	280	60,87%
Ne	180	39,13%
Součet	460	100%

Hypotéza H3

Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy?

Při ověřování hypotézy H3 jsme opět použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a opět se neprokázal statisticky významný rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností.

Tabulka 10: Kontingenční tabulka H3.

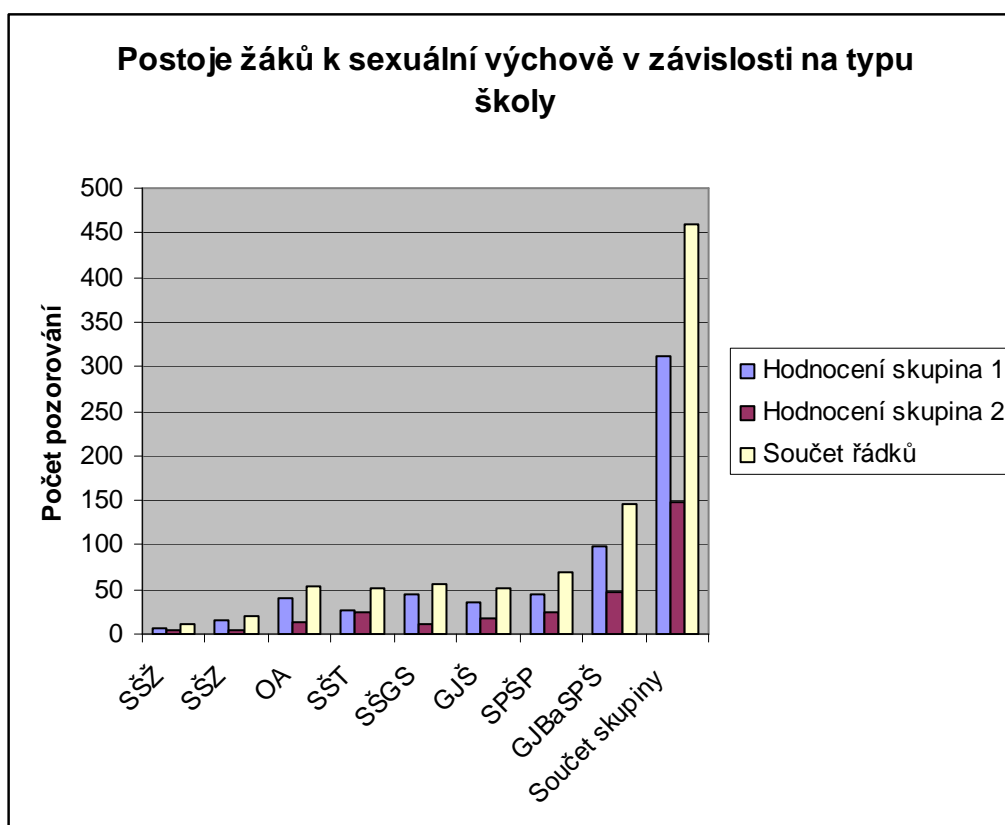
Typ školy	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
SŠŽ	6	5	11
SŠZ	15	5	20
OA	40	14	54
SŠT	28	24	52
SŠGS	44	11	55
GJŠ	35	17	52
SPŠP	45	25	70
GJBaSPŠ	98	48	146
Součet skupiny	311	149	460

Tabulka 11: Očekávané četnosti H3.

Typ školy	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
SŠŽ	7,437	3,563	11,000
SŠZ	13,5217	6,4783	20,000
OA	36,5087	17,4913	54,000
SŠT	35,1565	16,8435	52,000
SŠGS	37,1848	17,8152	55,000
GJŠ	35,1565	16,8435	52,000
SPŠP	47,3261	22,6739	70,000
GJBaSPŠ	90,7087	47,2913	146,000
Součet skupiny	311,000	149,000	460,000
chí-kvadrát: 11,1114			

Dokázali jsme, že neexistují statisticky významné rozdíly v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy. Pro počet stupňů volnosti 7 a hladinu významnosti 0,05 je kritická hodnota testového kritéria 14,067, tzn., že testové kritérium s hodnotou 11,1114 je nižší než kritická hodnota, přijímáme nulovou hypotézu, neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy.

Graf 4: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy.

Hypotéza H4**Existuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na místě docházky do základní školy?**

Testováním odpovědí zaznamenaných na škále Likertova typu pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku jsme nezaznamenali statisticky významné rozdíly mezi pozorovanou a očekávanou četností. Nebyl zjištěn rozdíl v postojích mezi žáky, kteří absolvovali povinnou školní docházku ve městě, a mezi žáky, kteří absolvovali povinnou školní docházku na vesnici.

Tabulka 12: Kontingenční tabulka H4.

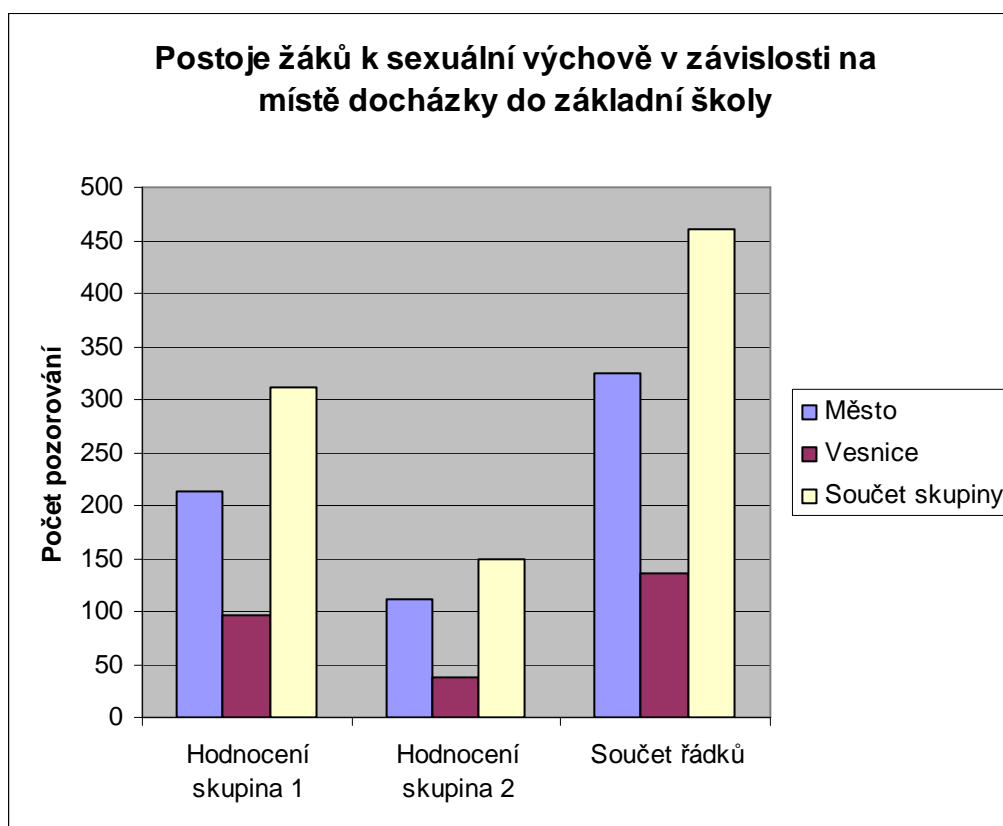
	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
Město	214	111	325
Vesnice	97	38	135
Součet skupiny	311	149	460

Tabulka 13: Očekávané četnosti H4.

	Hodnocení skupina 1	Hodnocení skupina 2	Součet řádků
Město	219,7283	105,2717	325
Vesnice	91,2717	43,7283	135
Součet skupiny	311	149	460
chí-kvadrát: 1,57092			

Pro počet stupňů volnosti 1 a hladinu významnosti 0,05 je kritická hodnota testového kritéria 3,841, tzn., že je vyšší než testové kritérium, přijímáme nulovou hypotézu, neexistuje statisticky významný rozdíl v postojích žáků k sexuální výchově v závislosti na místě docházky do základní školy.

Graf 5: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na místě docházky do základní školy.

3.7 Postoje žáků k sexuální výchově – vyhodnocení odpovědí zaznamenaných na škále Likertova typu

Otázky v dotazníku vztahující se k hodnocení sexuální výchovy na základní škole (otázky č. 5 – 14) a hodnocení přístupu samotných žáků (otázky č. 15 – 18) byly v dotazníku zaznamenávány na škále Likertova typu na stupnici hodnocení tímto způsobem:

1 = naprosto souhlasím

2 = souhlasím

3 = nevím

4 = nesouhlasím

5 = naprosto nesouhlasím

V dotazníku byly použity tyto zkratky: SV = sexuální výchova, ZŠ = základní škola. Četnosti odpovědí a celkové hodnocení jednotlivých otázek ukazuje tabulka 14. Znaménka +/- vyjadřují, zda celkové hodnocení otázky bylo kladné = souhlasím s daným výrokem, či záporné = nesouhlasím s daným výrokem.

Tabulka 14: Četnost odpovědí zaznamenaných na škále Likertova typu.

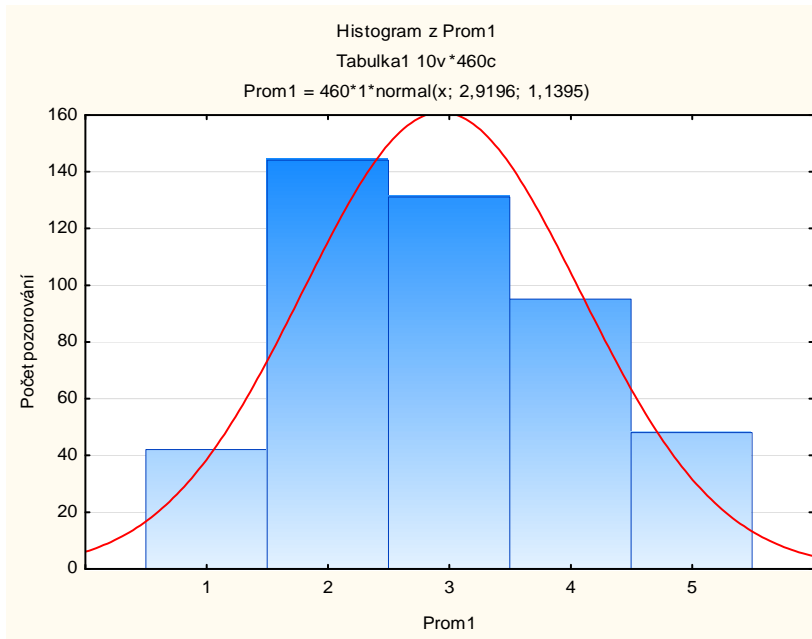
Záznam na škále	Čísla otázek - četnost odpovědí													
	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	42	30	99	145	64	166	122	60	33	50	102	49	94	158
2	144	143	185	170	115	158	171	71	76	123	145	145	119	152
3	131	101	78	82	138	69	71	42	106	105	99	150	124	89
4	95	105	58	31	92	40	51	107	136	102	73	72	85	32
5	48	81	40	32	51	27	45	180	109	80	41	44	38	29
Celkové hodnocení	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+

Vyhodnocení otázek č. 5 – 18

K vyhodnocení jsme zaznamenali četnosti, jak jednotliví žáci hodnotili SV na škále 1 – 5, a procentuelně jsme vyjádřili, zda s daným výrokem žáci souhlasí, či nesouhlasí. Záznam na škále 1 a 2 jsme vyhodnotili jako kladnou reakci na daný výrok. Záznam 4 a 5 na škále jsme vyhodnotili jako zápornou reakci na daný výrok a záznam 3 jsme vyhodnotili přesně podle škály jako nevím, tedy jako neutrální reakci na daný výrok.

Otázka č. 5: Informace z oblasti SV získané na ZŠ pro mě byly přínosem.

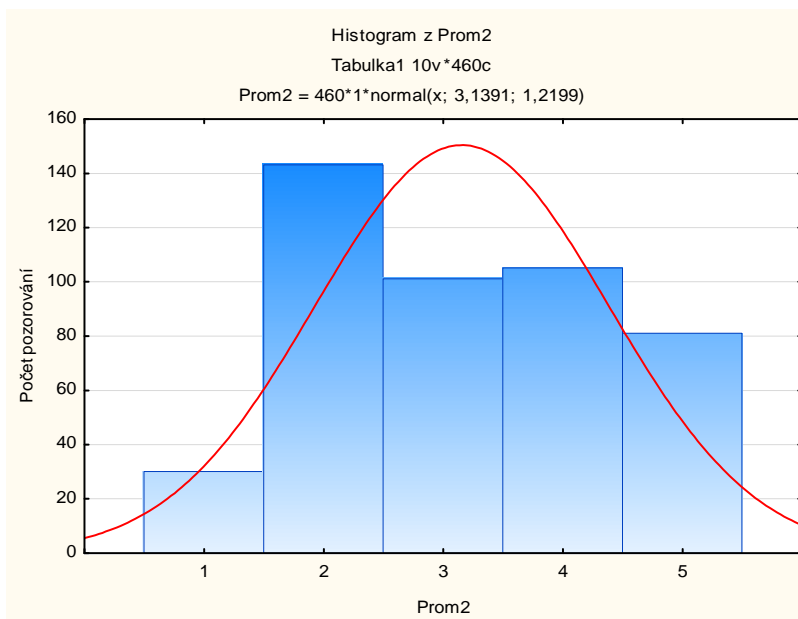
Graf 6: Histogram otázky č. 5.

Při pohledu na graf 7 a tabulku 14 můžeme doložit, že výuka SV na ZŠ byla pro 40,43 % žáků přínosem, avšak pro 31,09 % přínosem nebyla. 28,48 % žáků ji hodnotilo neutrálně.

Otázka č. 6: V rámci výuky vztahující se k SV jsem se dozvěděl/a nové informace.

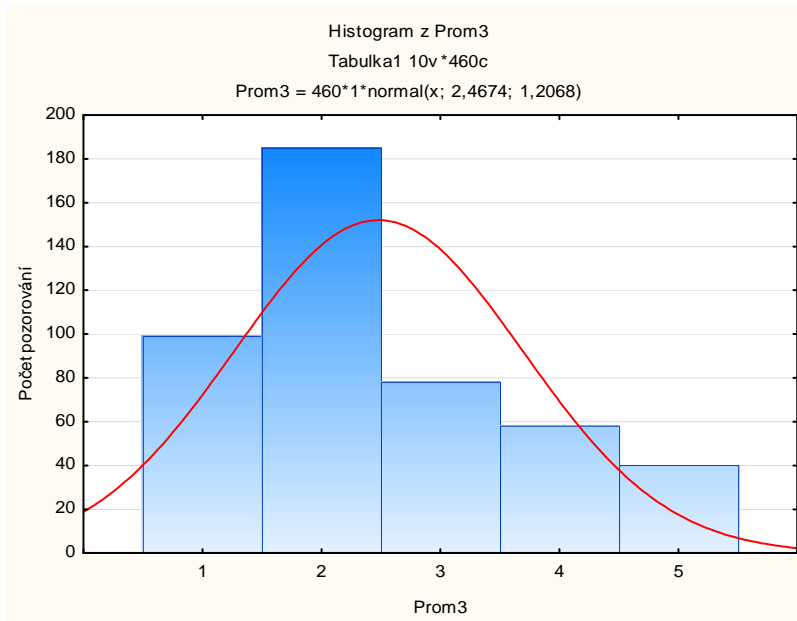
Graf 7: Histogram otázky č. 6.

37,57 % žáků se dozvěděl/a nové informace z oblasti SV a 40,43 % žáků se nové informace nedozvěděl/a. 22 % neví, zda se nové informace dozvěděl/a či nikoli.

Otázka č. 7: Témata ze SV byla na ZŠ probírána srozumitelně.

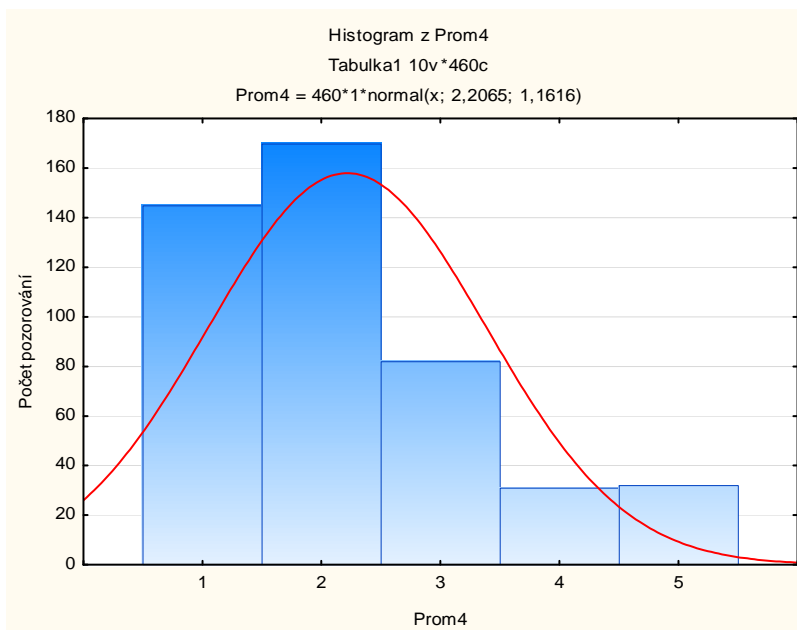
Graf 8: Histogram otázky č. 7.

Pro 61,70 % žáků byla výuka SV srozumitelná, a pro 21,30 % žáků srozumitelná nebyla. 17 % žáků neví, jestli daná výuka srozumitelná byla, či nikoli.

Otázka č. 8: Témata ze SV, která jsme probírali na ZŠ, byla přiměřená našemu věku.

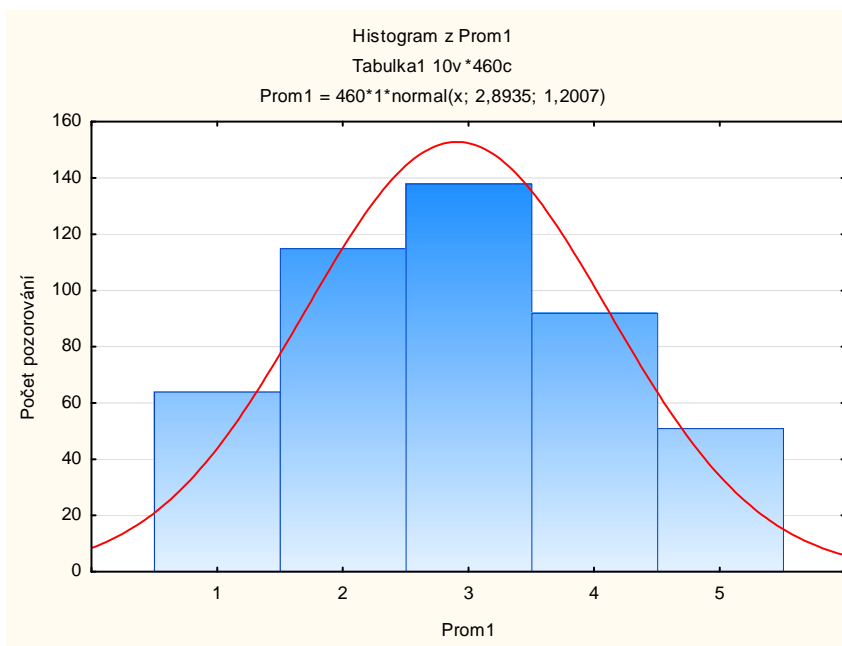
Graf 9: Histogram otázky č. 8.

68,48 % žáků je přesvědčeno, že témata probírána v rámci výuky SV byla přiměřená jejich věku. 13,70 % žáků o tom přesvědčeno není. Zbývajících 17,82 % žáků neví, zda byla výuka přiměřená jejich věku.

Otázka č. 9: Učitelé, kteří nás vzdělávali v oblasti SV, měli výuku odborně připravenou.

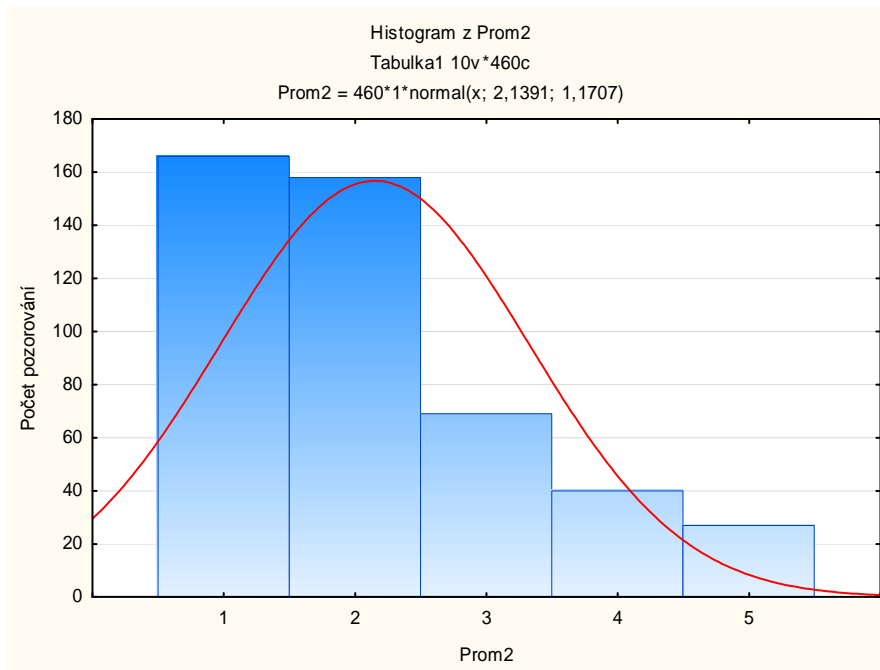
Graf 10: Histogram otázky č. 9.

38,90 % žáků si myslí, že učitelé měli výuku SV odborně připravenou a 31,10 % žáků si to nemyslí. 30 % žáků neví, zda byl, či nebyl, učitel odborně připraven.

Otázka č. 10: V rámci výuky vztahující se k SV se učitelé chovali přirozeně.

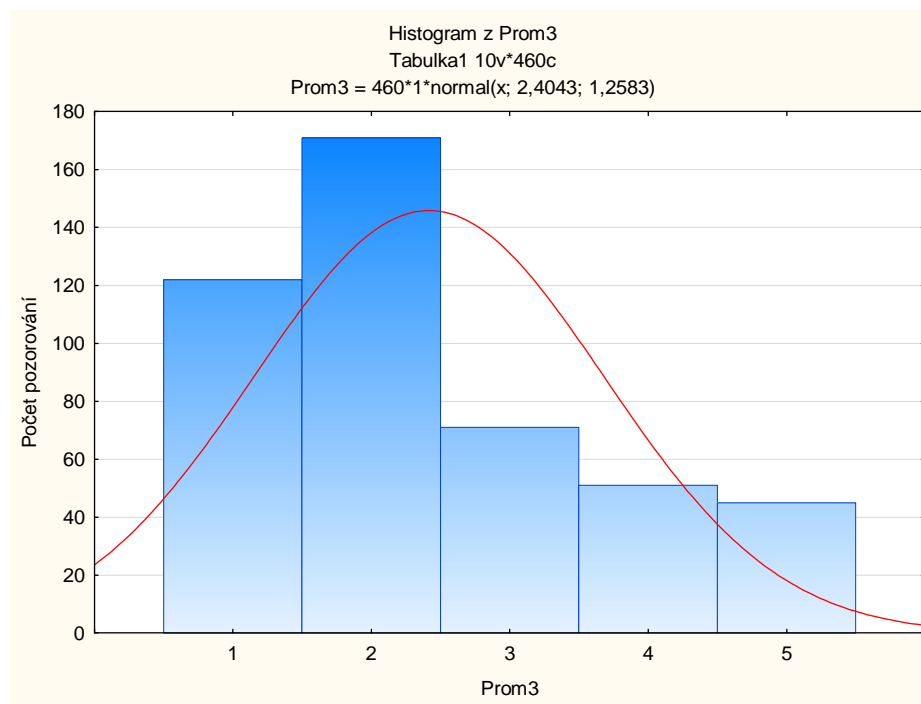
Graf 11: Histogram otázky č. 10.

70,43 % žáků je přesvědčeno, že se učitelé ve výuce vztahující se k SV chovali přirozeně a 14,57 % o tom přesvědčeno není. 15 % žáků neví, jakým způsobem se učitelé chovali.

Otázka č. 11: Při výuce vztahující se k SV, byli vyučující schopni pohotově reagovat na naše dotazy.

Graf 12: Histogram otázky č. 11.

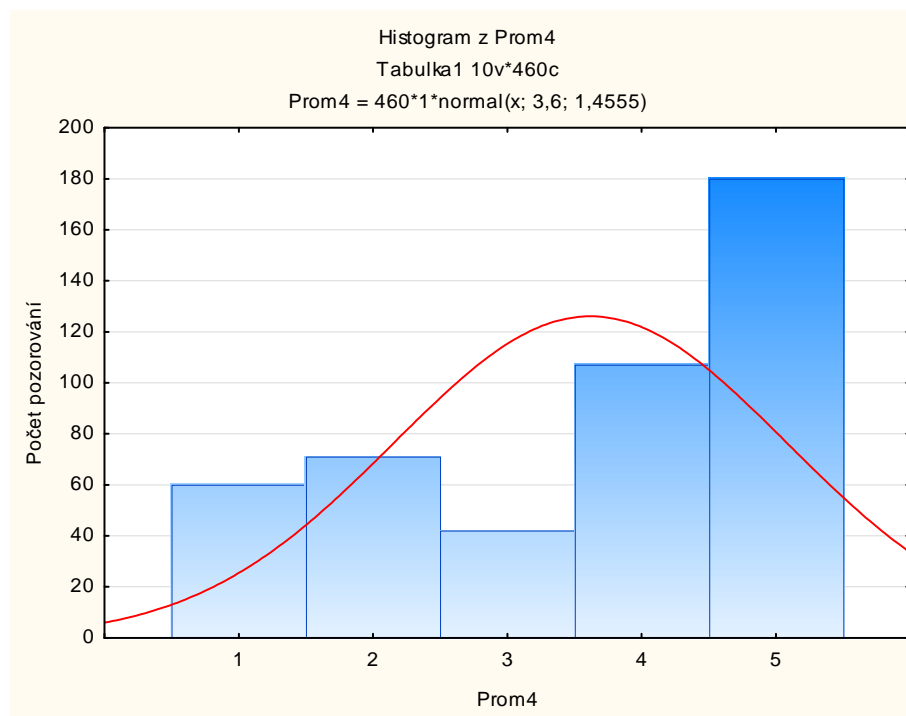

Podle 63,70 % žáků, byli vyučující schopni pohotově reagovat na dotazy. Avšak podle 20,87 % žáků vyučující nebyli schopni pohotově reagovat na dotazy vztahující se k SV. 15,43 % žáků neví, zda byli vyučující schopni reagovat pohotově.

Otázka č. 12: V rámci výuky vztahující se k SV jsme absolvovali diskuze s odborníky nebo návštěvy specializovaných zařízení.

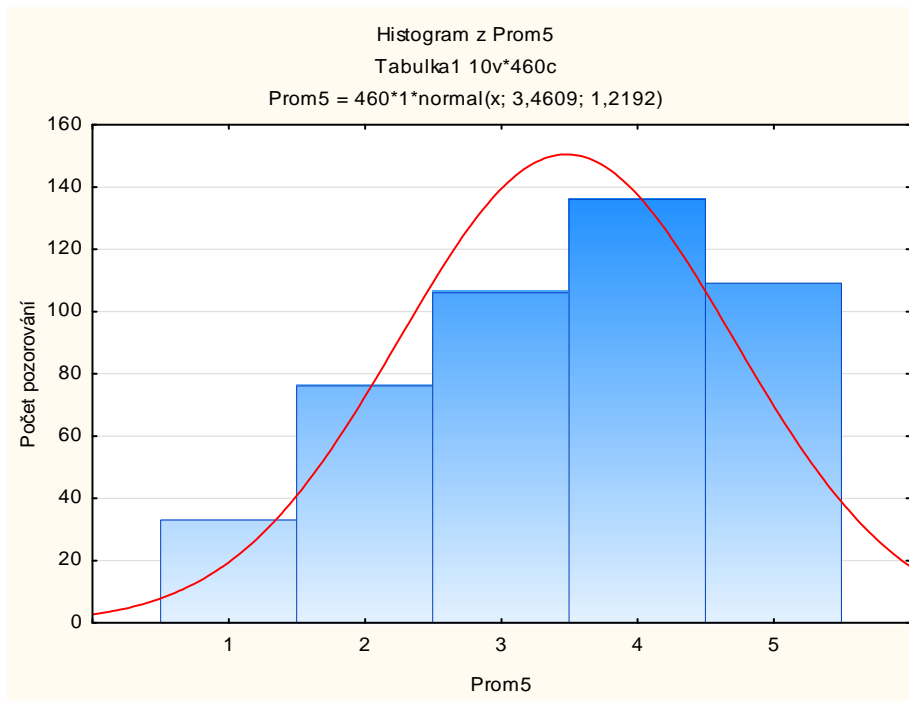
Graf 13: Histogram otázky č. 12.

28,48 % žáků souhlasí s tvrzením, že v rámci výuky SV absolvovali diskuze s odborníky či návštěvy specializovaných zařízení. 62,39 % žáků s tímto tvrzením nesouhlasí. 9,13 % neví, zda s tvrzením souhlasí, či nikoli.

Otázka č. 13: V rámci výuky vztahující se k SV jsme získali zajímavé studijní materiály.

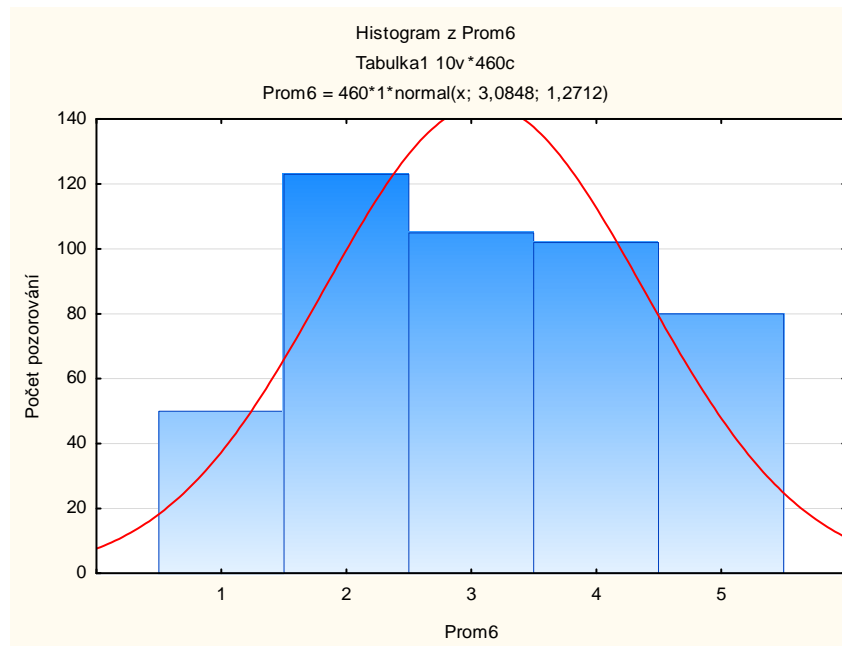
Graf 14: Histogram otázky č. 13.

23,70 % žáků získalo v rámci výuky vztahující se k SV zajímavé studijní materiály a 53,26 % žáků zajímavé studijní materiály nezískalo. 23,04 % žáků neví, jestli získalo zajímavé studijní materiály.

Otázka č. 14: Množství výuky zaměřené na SV bylo na ZŠ dostatečné.

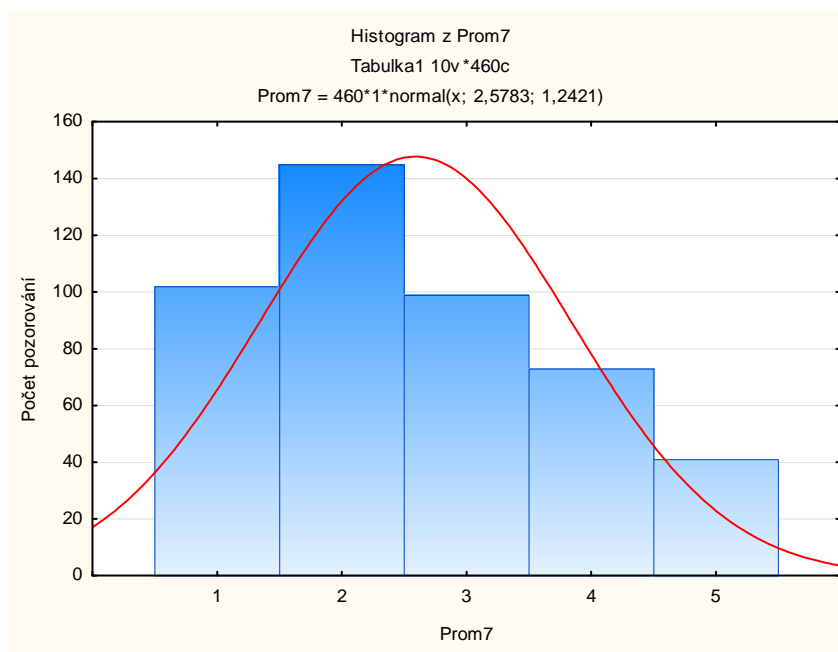
Graf 15: Histogram otázky č. 14.

37,61 % žáků souhlasí s tvrzením, že množství výuky zaměřené na SV bylo na ZŠ dostatečné. 39,56 % žáků s tímto tvrzením nesouhlasí. 22,83 % neví, jestli množství výuky zaměřené na SV bylo dostatečné, nebo nedostatečné.

Otázka č. 15: Při výuce vztahující se k SV byla atmosféra ve třídě uvolněná, pohodová.

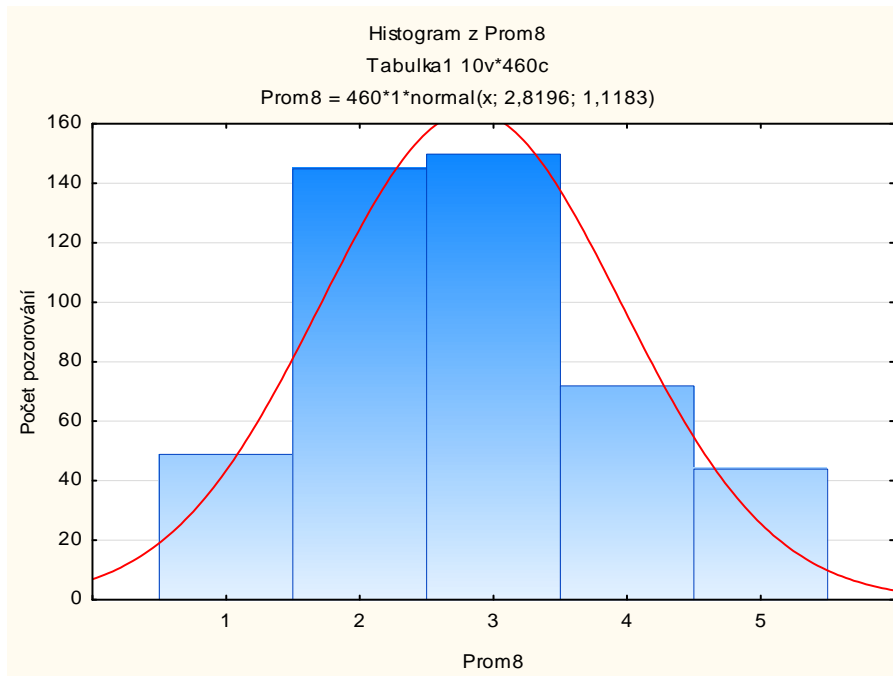
Graf 16: Histogram otázky č. 15.

Pro 53,70 % žáků byla atmosféra ve třídě při výuce vztahující se k SV uvolněná a pohodová. 24,78 % žáků tento pocit nesdílí. 21,52 % žáků neví, jaká byla atmosféra ve třídě při výuce vztahující se k SV.

Otázka č. 16: Při výuce vztahující se k SV jsem byl/a aktivní, spolupracoval/a jsem s učitelem.

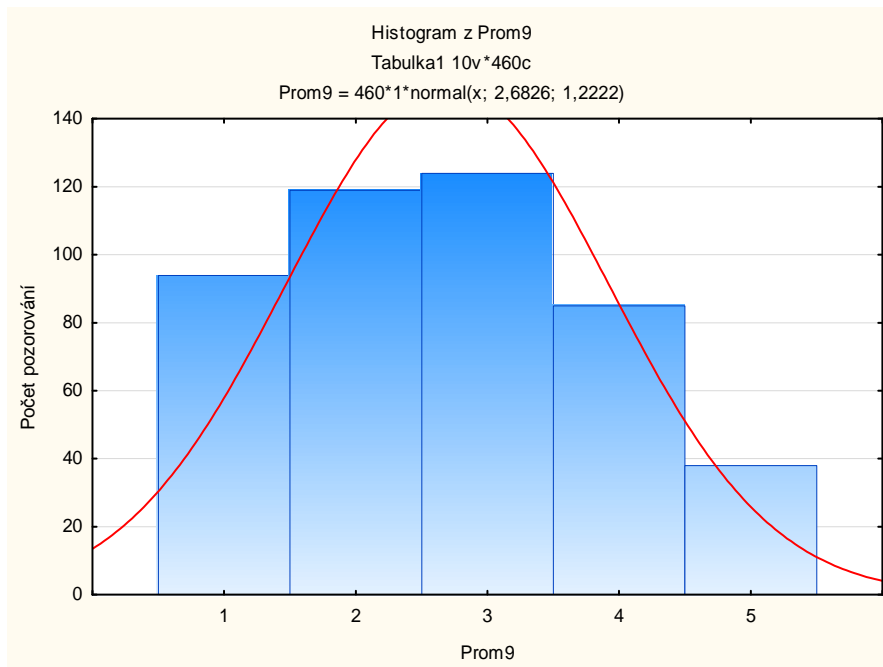
Graf 17: Histogram otázky č. 16.

42,17 % žáků při výuce s vyučujícím spolupracovalo a 25,22 % žáků s vyučujícím nespoco-
lupracovalo. 32,61 % žáků neví, zda při výuce SV s vyučujícím spolupracovalo, nebo
nespolupracovalo.

Otázka č. 17: Neměl/a jsem zábrany se s učitelem bavit o tématech vztahujících se k problematice SV.

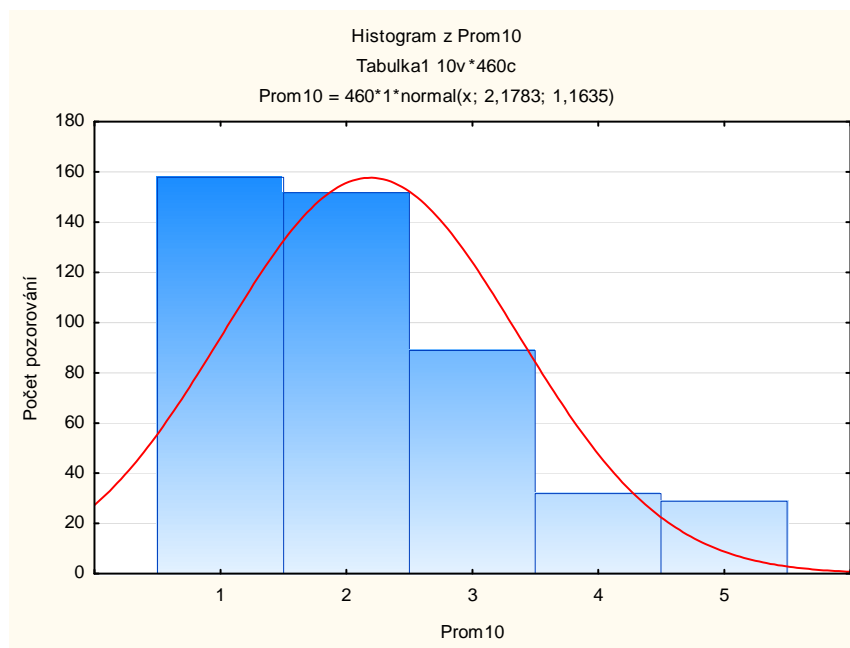
Graf 18: Histogram otázky č. 17.

46,30 % žáků nemělo zábrany se s vyučujícím bavit o tématech vztahujících se k problematice SV. 26,70 % žáků však tyto zábrany mělo. 27 % žáků neví, zda mělo, či nemělo zábrany, se s vyučujícím bavit o tématech vztahujících se k SV.

Otázka č. 18: Neměl/a jsem zábrany diskutovat se spolužáky o tématech vztahujících se k problematice SV.

Graf 19: Histogram otázky č. 18.

67,40 % žáků nemělo zábrany se spolužáky diskutovat o tématech vztahujících se k problematice SV a 13,26 % žáků tyto zábrany mělo. 19,34 % žáků neví, zda mělo či nemělo zábrany, diskutovat se spolužáky o tématech vztahujících se k SV.

3.8 Shrnutí výzkumu

Ze čtyř předložených hypotéz jsme ani u jedné neprokázali statisticky významný rozdíl. Postoje žáků k sexuální výchově se neliší ve vztahu k pohlaví žáků, ve vztahu k tomu, zda by chtěli sexuální výchovu jako samostatný předmět, ve vztahu k typu školy ani ve vztahu k tomu, zda absolvovali povinnou školní docházku ve městě či na vesnici. Výzkum dokázal, že 60,87 % dotázaných žáků, by chtělo sexuální výchovu na základní škole jako samostatný předmět. Výsledky hodnocení sexuální výchovy probíhající na základní škole zaznamenané na škále Likertova typu bylo u šesti otázek kladné, záporné hodnocení jsme zaznamenali u čtyř otázek, což znamená, že větší procento žáků se v rámci výuky vztahující se k sexuální výchově nedozvědělo žádné nové informace, neabsolvovalo diskuze s odborníky, nebo návštěvy specializovaných zařízení, nezískalo zajímavé studijní materiá-

ly. Větší procento žáků shledalo množství výuky zaměřené na sexuální výchovu na základní škole nedostatečné. Hodnocení vlastního přístupu k výuce sexuální výchovy bylo u všech čtyř otázek kladné.

Možným doporučením pro praxi je zkvalitnit informace předávané v rámci sexuální výchovy tak, aby pro žáky byly nové, či prohlubovat znalosti již získané, sledovat aktuální trendy v informacích předkládaných médiu a zajímat se o problémy žáků vztahující se k problematice sexuální výchovy. Je třeba se pozastavit nad faktem, že se žáci v rámci výuky sexuální výchovy nedozvěděli žádné nové informace, přitom množství výuky zaměřené na sexuální výchovu se jim zdálo nedostatečné. Otázkou je, jaké znalosti z oblasti sexuální výchovy žákům chybí, v čem spočívá tento rozpor. Bylo by vhodné v celostátním měřítku apelovat na školy, aby měli žáci v rámci výuky více možností setkávat se s odborníky v daném oboru, a v jejich pracovním prostředí – nejlépe však bez přítomnosti pedagoga (při administraci dotazníků jsme zaznamenali větší uvolněnost a přirozenost v chování žáků, když nebyl přítomen vyučující).

ZÁVĚR

V teoretické části diplomové práce jsme definovali teoretická východiska sexuální výchovy, její historii i vývoj. Popsali jsme jakým způsobem je sexuální výchova na základní škole prezentována v současnosti, předložili jsme nejúčinnější způsob výuky sexuální výchovy, a to i po stránce praktické. Specifikovali jsme kompetence pedagoga sexuální výchovy s důrazem na jeho charakter a vyzdvihli nezbytnost přirozené autority. Záměrem teoretické části bylo zdůraznit potřebu sexuální výchovy na základní škole, zabývali jsme se možnostmi samostatného předmětu Sexuální výchova. Cílem diplomové práce bylo analyzovat postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na vybraných proměnných. Dílčím cílem bylo zjistit, zda považují za nutné se sexuální výchově věnovat v samostatném předmětu, a zjistit, jaké jsou postoje žáků k sexuální výchově. Nezaznamenali jsme žádný statisticky významný rozdíl v závislosti na vybraných proměnných. Zjistili jsme, že 60,87 % žáků z celkem 460 dotázaných, by chtělo sexuální výchovu jako samostatný předmět, a uvedli jsme, jaké jsou postoje žáků k sexuální výchově.

Význam diplomové práce spočívá v předložení postojů samotných žáků - jak oni sami vnímají sexuální výchovu na základní škole.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ANCHELL, Melvin, 1996. *Sexuální výchova s otazníkem*. Olomouc: Matice cyrilometodějská. ISBN 80-238-0908-3.
- [2] ANCHELL, Melvin, 2010. *Důvody, proč neučit sexuální výchovu*. Praha: Hnutí pro život ČR. ISBN 978-80-904144-1-9.
- [3] BŮŽEK, Antonín a Jan MICHALÍK, 2000. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0054-5.
- [4] *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách*, ©2010. msmt.cz [online]. [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/10974>
- [5] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [6] GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ, 2007. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex. ISBN 80-85783-73-8.
- [7] HEJSKOVÁ, Pavlína, 2004. *Rodinná výchova, máš své místo v dnešní škole?* In: SVATOŠ, Tomáš, ed. *Rodinná a sexuální výchova: dnešní reflexe a citlivá místa: sborník příspěvků ze 6. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy: Hradec Králové, 9.4.2003*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-078-7.
- [8] HOVOŘME O TOM, ©2010. hovormeotom.cz [online]. [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.hovormeotom.cz>
- [9] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [10] JANIŠ, Kamil a Vladimír TĀUBNER, 1999. *Didaktika sexuální výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-902-4.
- [11] JANIŠ, Kamil, 2002. *Vybrané okruhy současného pojetí sexuální výchovy*. In: DOLEŽALOVÁ, Jana, ed. a Jan, LAŠEK, ed. *Vybraná témata z pedagogiky a psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-077-9.

- [12] JANIŠ, Kamil, 2004. *Sexuální výchova – vybrané otázky*. In: *Sborník referátů z 12. celostátního kongresu k sexuální výchově, Pardubice 2004* [online]. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/>
- [13] JANIŠ, Kamil a Dagmar, MARKOVÁ, 2007. *Příspěvek k základům sexuální výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-621-1.
- [14] JANIŠ, Kamil, 2008. *Učební text k problematice rodinné a sexuální výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-898-7.
- [15] JANIŠ, Kamil, 2012. *Limity sexuální výchovy*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *20. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 13-15. září 2012: Sborník referátů*. Ostrava: CAT – Publishing. ISBN 978-80-904290-8-6.
- [16] JARKOVSKÁ, Lucie, 2010. *Lidská sexualita – nebezpečná ideologie? Analýza argumentů odpůrců sexuální výchovy v českých školách*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *18. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 23-25. září 2010: Sborník referátů*. Ostrava: CAT – Publishing. ISBN 978-80-904290-2-4.
- [17] KALIBA, Martin, 2009. *Sexuální výchova jako předmět zájmu sociální pedagogiky*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *17. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 17-19. září 2009: Sborník referátů*. Brno: Tribun. ISBN 978-7399-835-6.
- [18] KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA, 2007. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-87029-12-1.
- [19] KOZAKIEWICZ, M, 1970 cit. podle UZEL, Radim, 1996. *Sexuální výchova u nás a v Evropě*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *4. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 17-19. října 1996: Sborník referátů*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu.
- [20] KRÁLOVÁ, Daniela, 2004. *K rodinné výchově v teorii, praxi a reflexi*. In: SVATOŠ, Tomáš, ed. *Rodinná a sexuální výchova: dnešní reflexe a citlivá místa: sborník příspěvků ze 6. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy: Hradec Králové, 9.4.2003*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-078-7.

- [21] KUBRICHTOVÁ, Lenka, 2009. *Sexuální výchova z pohledu etiky*. In: *Sexuální výchova - vybraná témata. Výchova ke zdraví. Příručka pro učitele*. Praha: MŠMT ve spolupráci s VÚP. ISBN 978-80-87000-29-8.
- [22] *Listina základních práv a svobod: komentář*, 2012. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-750-6.
- [23] MARÁDOVÁ, Eva, 2006. *K aktuálním otázkám pojetí rodinné a sexuální výchovy v transformované škole*. In: *Sborník referátů z 14. celostátního kongresu k sexuální výchově, Pardubice 2006* [online]. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/>
- [24] MARTÍNEZ, Anna a Vanessa COOPER, 2006. *Laying the Foundations: Sex and Relationships Education in Primary Schools* [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=GzckpJzKEXoC&printsec=frontcover&dq=Sex+education+in+primary+school>
- [25] MATĚJČEK, Zdeněk, 2007. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 4. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-325-3.
- [26] MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- [27] MITLÖHNER, Miroslav, 2003. *Sexuální výchova a právo*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *11. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 9.-11. října 2003: sborník referátů*. Pelhřimov: Nová tiskárna. ISBN 80-86559-23-8.
- [28] MITLÖHNER, Miroslav, 2004. *Právní otázky sexuální výchovy dětí školou povinných*. In: SVATOŠ, Tomáš, ed. *Rodinná a sexuální výchova: dnešní reflexe a citlivá místa: sborník příspěvků ze 6. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy: Hradec Králové, 9.4.2003*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-078-7.
- [29] NEKLAPILOVÁ, Vladimíra, 2010. *Sexuální výchova v základních školách*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *18. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 23-25. září 2010: Sborník referátů*. Ostrava: CAT – Publishing. ISBN 978-80-904290-2-4.
- [30] OSTRAVSKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, ©2013. osu.cz [online]. [cit. 2013-03-15] Dostupné z: <http://pdf.osu.cz/kov>

- [31] PETRNOUŠEK, Pavel, 2009. *Didaktické náměty*. In: *Sexuální výchova - vybraná témata. Výchova ke zdraví. Příručka pro učitele*. Praha: MŠMT ve spolupráci s VÚP. ISBN 978-80-87000-29-8.
- [32] PETRNOUŠEK, Pavel, 2010. *Sexuální výchova v ČR z pohledu ředitele základní školy*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. 18. *celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 23-25. září 2010: Sborník referátů*. Ostrava: CAT – Publishing. ISBN 978-80-904290-2-4.
- [33] PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3470-5.
- [34] PRŮCHA, Jan, 1997. *Moderní pedagogika: věda o edukačních procesech*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-170-3.
- [35] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, ©2010. vup.cz [online]. [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf
- [36] RAŠKOVÁ, Miluše, 2008. *Přípravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v českém primární škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2077-6.
- [37] RYDLO, Josef, 2004. *Cíle, obsah a metody sexuální výchovy*. In: *Moravský regionální kongres, Ostrava 2004*. [online]. [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/>
- [38] SPOLEČNOST PRO PLÁNOVÁNÍ RODINY A SEXUÁLNÍ VÝCHOVU, ©2013. *Celorepubliková koncepce sexuální osvěty a výchovy pro základní a střední školy*. [planovanirodiny.cz](http://www.planovanirodiny.cz) [online]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/clanky/celorepublikova-koncepce-sexualni-osvety-a-vychovy-pro-zakladni-a-stredni-skoly>
- [39] ŠULOVÁ, Lenka, 1998. *Trvalé rozpaky nad obsahovou náplní sexuální výchovy*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. 6. *celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 15-17. října 1998: Sborník referátů*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu.

- [40] TÄUBNER, Vladimír, 1996. *Metodika sexuální výchovy*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7071-029-2.
- [41] TÄUBNER, Vladimír, 2003. *Sexuální výchova*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *11. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 9.-11. října 2003: sborník referátů*. Pelhřimov: Nová tiskárna. ISBN 80-86559-23-8.
- [42] UZEL, Radim, 1996. *Sexuální výchova u nás a v Evropě*. In: MITLÖHNER, Miroslav, ed. *4. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice, 17-19. října 1996: Sborník referátů*. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu.
- [43] UZEL, Radim, 2002. *Obsahová stránka sexuální výchovy u nás a ve světě*. In: SVATOŠ, Tomáš, ed. *Rodinná a sexuální výchova: problémy, akcenty, souvislosti: sborník příspěvků z 5. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy, Hradec Králové 17.4.2002*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-317-4.
- [44] *Úmluva o právech dítěte*, 1993. Ostrava: Aries.
- [45] UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, ©2013. upol.cz [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.pdf.upol.cz/menu/struktura-pdf/>
- [46] UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE, ©2013. cuni.cz [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/studium/podprij/index.php?do=hledani&fakulta=11410&fst=&druh=&nazev=&zobraz=>
- [47] WYNNYCZUK, V, 1989 cit. podle JANIŠ, Kamil, 2008. *Učební text k problematice rodinné a sexuální výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-898-7.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CAN	Syndrom týraného , zneužívaného a zanedbávaného dítěte
CSA	Syndrom nevhodného vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, aktivitě, nebo chování
Doporučení MŠMT	Doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k realizaci sexuální výchovy základních školách
GJBa SPŠ	Gymnázium Jana Blahoslava a Střední pedagogická škola
GJŠ	Gymnázium Jakuba Škody
HIV/AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome (Syndrom získaného selhání imunity)
IPPF	International Planned Parenthood Federation (Mezinárodní organizace pro plánované rodičovství)
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
OA	Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky
Příručka	Sexuální výchova – vybraná témata
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SPRSV	Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovy
SPŠP	Střední průmyslová škola Přerov

SŠGS	Střední škola gastronomie a služeb
SŠT	Střední škola technická
SŠZ	Střední škola zemědělská
SŠŽ	Střední škola živnostenská
ŠVP	Školní vzdělávací program
VORP	Výbor na ochranu rodičovských práv
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Věkové rozložení respondentů.	42
Tabulka 2: Pohlaví respondentů.	42
Tabulka 3: Povinná školní docházka město/vesnice.....	43
Tabulka 4: Test normality.	45
Tabulka 5: Kontingenční tabulka H1.	46
Tabulka 6: Očekávané četnosti H1.	46
Tabulka 7: Kontingenční tabulka H2.	47
Tabulka 8: Očekávané četnosti H2.	48
Tabulka 9: Sexuální výchova na základní škole jako samostatný předmět ANO/NE.	49
Tabulka 10: Kontingenční tabulka H3.	49
Tabulka 11: Očekávané četnosti H3.	50
Tabulka 12: Kontingenční tabulka H4.	51
Tabulka 13: Očekávané četnosti H4.	51
Tabulka 14: Četnost odpovědí zaznamenaných na škále Likertova typu.	53

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Histogram testu normality.	45
Graf 2: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na pohlaví žáků.	47
Graf 3: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na vztahu k sexuální výchově jako samostatného předmětu.	48
Graf 5: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na typu školy.	50
Graf 6: Postoje žáků k sexuální výchově v závislosti na místě docházky do základní školy.	52
Graf 7: Histogram otázky č. 5.	54
Graf 8: Histogram otázky č. 6.	54
Graf 9: Histogram otázky č. 7.	55
Graf 10: Histogram otázky č. 8.	55
Graf 11: Histogram otázky č. 9.	56
Graf 12: Histogram otázky č. 10.	57
Graf 13: Histogram otázky č. 11.	58
Graf 14: Histogram otázky č. 12.	59
Graf 15: Histogram otázky č. 13.	60
Graf 16: Histogram otázky č. 14.	61
Graf 17: Histogram otázky č. 15.	62
Graf 18: Histogram otázky č. 16.	63
Graf 19: Histogram otázky č. 17.	64
Graf 20: Histogram otázky č. 18.	65

SEZNAM PŘÍLOH

Text a otázky dotazníku

Příloha: Text a otázky dotazníku

Dotazník

Autor dotazníku: Bc. Hana Suchánková
studentka Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Tento dotazník byl vyhotoven v rámci pedagogického výzkumu, který je součástí diplomové práce s názvem *Sexuální výchova z pohledu žáků prvních ročníků středních škol v Přerově*. Dotazník je anonymní, a bude sloužit pouze k účelům vztahujícím se k diplomové práci.

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

Otázky 1, 3, 4: zakřížkujte odpověď, u otázky č. 2 uveďte věk

Otázky 4 – 18: vyberte výrok, se kterým se nejvíce ztotožňujete a dané číslo zakroužkujte

1 = naprosto souhlasím

2 = souhlasím

3 = nevím

4 = nesouhlasím

5 = naprosto souhlasím

Zkratky: SV = sexuální výchova, ZŠ = základní škola

1. Pohlaví žena muž

2. Věk, uveďte _____

3. Povinnou školní docházku jsem absolvoval/a město vesnice

4. Rád/a bych se SV na ZŠ věnoval/a v samostatném předmětu

ano ne

Hodnocení SV probíhající na ZŠ

5. Informace z oblasti SV získané na ZŠ pro mě byly přínosem.
6. V rámci výuky vztahující se k SV jsem se dozvěděl/a nové informace.
7. Témata ze SV byla na ZŠ probírána srozumitelně.
8. Témata ze SV, která jsme probírali na ZŠ, byla přiměřená našemu věku.
9. Učitelé, kteří nás vzdělávali v oblasti SV, měli výuku odborně připravenou.
10. V rámci výuky vztahující se k SV, se vyučující chovali přirozeně.
11. Při výuce vztahující se k SV, byli vyučující schopni pohotově reagovat na naše dotazy.
12. V rámci výuky vztahující se k SV jsme absolvovali diskuze s odborníky, nebo návštěvy specializovaných zařízení.
13. V rámci výuky vztahující se k SV jsme získali zajímavé studijní materiály.
14. Množství výuky zaměřené na SV bylo na ZŠ dostatečné.

Můj přístup k výuce SV

15. Při výuce vztahující se k SV byla atmosféra ve třídě uvolněná, pohodová.
16. Při výuce vztahující se k SV jsem byl/a aktivní, spolupracoval/a jsem s vyučujícím.
17. Neměl/a jsem zábrany se s učitelem bavit o tématech vztahujících se k problematice SV.
18. Neměl/a jsem zábrany diskutovat se spolužáky o tématech vztahujících se k problematice SV.

Děkuji za vyplnění.